

ΤΑ ΣΠΟΥΡΓΙΤΙΑ

Μέσα στήν ἀγνή τῆς φύσης τρέλλα,
στὶς στράτες, σιὰ φτωχὰ καταχυιά,
οἷς ρίχτει ὁ ἥλιος μὲ τὸ φῶς του, σὰ δευὰ
σ' ὀλόχρωση φαρδειὰ κορδέλα.

Καὶ μοιάζει πὸς κεντῆτε πάγε κ' ἔλα,
σὲ μουσικὸ ισλάρο, πηδηχιά,
μὲ τὰ ραμφίσματα, πιπίσματα καὶ τὰ ξεφωνητὰ
κάποια λεπτότατη ταντέλλα.

Ξάφνω, τριζοκοποῦν βαριά τ' ἀμάξια.
Τὰ μουσικὰ σας σπάνετε μετὰξια,
καὶ σκαρφαλώνετε μ' ὀλότρεμη λαλιά

τοῦ γήλιου τὴν ἀχτίδα, ὅλα τρεχάτα,
σὰν ἀνηφορικὴ δικὴ σας στράτα
πὸν πάει κατὰ τὴ λύχαρη φωλιά.

ΤΟ ΑΦΙΣΜΕΝΟ ΠΙΑΝΟ

Τὰ δάχτυλα τὰ αἰσθαντικὰ καὶ τὰ κρινένια,
 πὸν στάζαν ἀπ' τὸ χᾶδι τους μὲς στὸ κορμί σου οἱ πόνοι,
 καὶ πλάθον τὴν ψυχούλα σου αἰθερένια,
 κ' ὑψώναν τὴ φωνή σου σὰν ἀηδότι,

θὲ νᾶναι τώρα δάχτυλα κερένια
 κάμοιας γριᾶς πὸν σιτὴ γωνιά της λυώνει,
 κ' ἴσως καὶ νᾶναι δάχτυλα ξυλένια
 μέσα στοῦ τάφου τὸ σεντόνι.

Γύρω σου ἢ θλίψη ἀράχιασε. Θανάτου ἀνατριχίλα
 σταλάζει κι ἀπὸ τὰ ξερὰ κάθε λαϊάνιας φύλλα
 καὶ μοιάζει κοιμητήριο τὸ σαλόνι.

Κι ἀπάνω σου, σὰ νᾶπνιγε τὴν ἴδια τὴν πνοή της,
 μερόνυχτα, τ' ἀτέλειωτο τυλίγει τὸ πανί της
 ἢ σαβανώτρα ἢ σκόνη . . .

ΤΟ ΑΤΛΑΖΙΝΟ ΣΚΑΡΠΙΝΙ

Ὅταν μὲς στὸ χροσὸ σὲ βλέπω δέλι,
 τραγούδι παρθενιάς καὶ φῶς λευκότης,
 τὸ κῆμα τῆς χαρᾶς σου μ' ἔρχεται τῆς πρώτης,
 σὰν ἀερόκυμα λουσομένο ἀπὸ τριφύλλι.

Τῆς σκέψης σου δὲν εἶμαι ὁ καταδότης.
 Τὰ κερασένι' ἄς κελοῖδῆσουν χεῖλη,
 καὶ σιῶν ματιῶν σου τ' ὀλοκάθαρο καντήλι
 ἄς λαμπυρίσουν ὅλα τὰ ὄνειρα τῆς νιότης.

Τ' ἀνέγγιχτα καμάρια σου ὅλα κλεισ' τα.
 Μέσ' σιτὴ χιονάτη σου κρουσιάλλινη μπατίσια,
 ποιά ροδ' ἀνάφτουν, ποιοὶ λιγοθυμοῦνε κρίνοι. . .

Μὰ μήτ' αὐτά, μήτε τὸ θᾶμα τῶν μαλλιῶν σου—
 τὴν ἀνθιση ἐγὼ βλέπω τῶν ποδιῶν σου
 νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τ' ἀτλάζινο σκαρπίνι.

Ὁ. ΜΠΕΚΕΣ

Ἡ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

(Μελέτη μεταφρασμένη ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα).

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος καὶ ἡ σύγχρονη φιλοσοφία. Ὁ Κάντ.—
 Τὰ δυὸ ἔργα του. — Ἡ κριτικὴ τοῦ ἄδολου λογισμοῦ (*Critique de la
 raison pure*). — Ἡ ἐπίδρασή της. — *Positivisme, agnosticisme, ma-
 térialisme*. — Ὁ Zola καὶ ἡ ναιτουραλιστικὴ σχολή. — Ἡ διπλή της
 ἀντίδραση. — Τὶ ἀκολούθησε.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πρὸ δυνατούς, ἀπὸ τοὺς πρὸ συναρπαστικούς χαρακτηῆρες
 ποὺ παρουσίασε ἡ γιγάντια ἐποποιία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα εἶναι, χωρὶς ἄλλο, ἡ
 σκέψη καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα.

Καὶ παρελάσκει στὴ γιγαντομαχίᾳ αὐτῆ ἀριθμοὶ τεράστιοι. Πίσω ὅμως
 ἀπ' αὐτούς, φωτεινὴ, ἀδάμαστη, αἰώνια, δούλεψε ἡ σκέψη τοῦ ἐπιστήμονα, τὸ
 μυαλὸ τοῦ κοινωνιολόγου ποὺ φιλοσοφοῦσε. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψή του αὐτῆ ὁ
 σημερινὸς πόλεμος στάθηκε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἱκανότητος στὴ σκέψη, ὅπου κα-
 τῶρθεν νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα. Οἱ Βίλσον, οἱ Lloyd
 Georges, οἱ Clemenceau, οἱ Foch, οἱ μεγάλοι αὐτοὶ Τίτᾶνες ποὺ μὲ τὸ δυ-
 νατό τους μυαλὸ δώσανε τὴν κατεύθυνση στὸ γιγάντιο αὐτὸ ἔργο δὲν εἶνε
 παρὰ οἱ διαλεχτοὶ καὶ οἱ ὑπέροχοι ἀντιπρόσωποι αὐτῆς τῆς ἱκανότητος.
 Καὶ ὁ εἰκοστὸς αἰῶνας παρουσίασε μ' αὐτούς τὴν πρὸ μεγάλη ἀντοχή, τὴν πρὸ
 μεγάλη δύναμη τῆς σκέψης, ὅπου μπορούσε νὰ φθάσῃ ὁ ἀνθρώπινος τύπος.
 Θεὸς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα στάθηκε ὁ ἄνθρωπος.

Αὐτὸς δημιούργησε ἕνα παγκόσμιον κατακλυσμὸν, χωρὶς νὰ χάσῃ μέσα
 σ' αὐτόν τὸ θάρρος του. Καὶ μὲ τὴ σταθερὴ πεποίθησιν στὴ δύναμη τῆς
 σκέψης, ὠδήγησε αὐτόν τὸν κατακλυσμὸν, περήφανος, τολμηρὸς, ἀκούραστος,
 γιὰ νὰ δημιουργήσῃ, μὲ τὶς ματωμένους ἑκατόμβες του, τὴ μελλούμενη χώρα,
 τὴ χώρα ποὺ θὰ κυριαρχήσουν οἱ ἀρχεὶ τοῦ Βίλσον.

Μιὰ ἀράνταστη δύναμη σκέψης φτερούγιζε πάνω ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴν αἰ-
 ματόβρεχτη ἐξέλιξη. Μὰ ἀπὸ τί ἀρχεὶ ν' ἀποτελείσθῃκε ἡ δύναμη
 αὐτῆ;

Ἐγὼ νομίζω πὸς τὴ δύναμη αὐτῆ τῆς σκέψης, τὴ χροστᾶμε στὴ σύγ-
 χρονη φιλοσοφίᾳ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα. Αὐτός, μὲ μιὰ μεγάλη καὶ κεντρικὴ ἰδέα
 ποὺ στήριξε, κατῶρθεν νὰ σπρώξῃ τὸν νεώτερον ἄνθρωπον, στὴ γιγάντια δικ-
 νοητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, καὶ μέσα σ' αὐτὴ ὁ ἐγκέφαλός του γυμνά-
 σθηκε, σφυριλαττήθηκε καὶ ἔγινε ἀτσάλενιος. Καὶ ἴσια ἴσια, παίρνοντας τὸ
 ζήτημα ἀπ' αὐτῆ του τὴν ὄψιν, προσπῆθησαν νὰ δώσω μιὰ σύντομη γιά τὴ

σύγχρονη φιλοσοφία εξήγηση, εξετάζοντας τις γενικές και θεμελιώδεις γραμμές της.

Και φαντάζομαι πώς μια τέτοια εξέταση δε θάταν άνωφύλευτη για τους αναγνώστες του «Λόγου», αφού μάλιστα ο «Λόγος», σύμφωνα με τον υπέροχο τίτλο του, έρχεται να γίνη μέσα στο Έλληνικό δημόσιο ο άρχηγός και ο κήρυκας μιας νέας κατεύθυνσης λογικής, επιστημονικής, φιλοσοφικής, πράγμα για το οποίο πιο πλατιά θα κάμω λόγο στο τέλος του έρθου μου.

Άρχηγός της σύγχρονης φιλοσοφίας είναι ο Κάντ. Για να καθορίσουμε τις κύριες γραμμές της, πρέπει προπάντων να εξετάσουμε το φιλοσοφικό σύστημα του υπέροχου αυτού γερμανού φιλόσοφου. Ο Κάντ γεννήθηκε και δίδαξε σχεδόν ως το τέλος της ζωής του στην Κενιξβέργη της Γερμανίας. Στο χαρακτήρα, ήταν γλυκός και στο πνεύμα δυνατός και βαθυστόχαστος. Τα πιο μεγάλα του έργα είναι δυό: «La critique de la raison pure» (ή κριτική του άδολου λογισμού) και «La critique de la raison pratique» (ή κριτική του πρακτικού λογισμού). Μ' αυτά τα δυό έβαλε τη βάση της νεώτερης φιλοσοφίας. Τι γυρεύει ο Κάντ με το πρώτο: Ο σοφός της Κενιξβέργης, μελετώντας την αρχαία Έλληνική φιλοσοφία καθώς και τη νεώτερη του 18ου αιώνα, παρατήρησε πώς εκείνο που έλειπε και στις δυό ήταν μια βαθειά, ξεχωριστή και στοχαστική έρευνα αυτού του ανθρώπινου πνεύματος. Εκείνοι που φιλοσοφούσαν πριν απ' αυτόν, από τον Πλάτωνα, ίσως με τον Καρτέσιο, είχαν καταστρώσει κάθε τους άποψη για τις αρχές και τις τελικές αιτίες του ανθρώπου και του κόσμου, αφού βασίσθηκαν σε μια entité, σε μια δύναμη που δε θελήσανε ποτέ να εξετάσουνε την άρμοδιότητά της. Στηριχθήκανε πάνω στη λογική του νοῦ και κατασκευάσανε όλακκιρους >όσμους μεταφυσικούς, φυσικούς και ήθικούς. Άρχισαν όλοι απ' την αδιαμφισβήτητη προϋπόθεση, πώς ο νοῦς είχε άρμοδιότητα άπερίριστη, και είχε δικαίωμα να ξεπλωθῆ σε όλα τα προβλήματα της ζωής. Για τούτο, κι αν κάμανε καμιά φορά ξεχωριστό λόγο, γιαυτό τόνα, το κάμαν όχι για να καθορίσουνε τα όρια της δικαιοδοσίας του, μα για να καθορίσουνε μετά τρόπο δουλεύει ἢ πώς φανερώνεται. Για το πρώτο, ώρισανε τη Λογική για το δεύτερο τη Ψυχολογία.

Κριτική της Λογικής δεν είχε γράψει κανείς. Ἡ Λογική ήταν ο υπέρτατος νόμος, ἡ ανώτατη ἴερευ, κ' εκείνα που χρησιμοδοτούσε ήταν τις περισσότερες φορές παραδεκτά.

Ἡ ὑπερξῆ του Θεοῦ ἀποδείχεται με τη Λογική, το περισσότερο με ἀναλογία, ἢ οὐσία του Θεοῦ ὀρίζεται με ἀναλογία, ὁ προσωρισμός του ἀνθρώπου τὸ ἴδιο. Ἐφθανε μὲ φιλοσοφική ἀντίρρηση πὸ να στηρίζουνταν πάνω σ' ἕνα νόμο λογικό. Ἦταν ὀρθή. Κανέναν πειραματισμός, καμιά παρατήρηση θετική, ρεαλιστική, ἐπιστημονική. Ο Κάντ σταμάτησε τὸν ὀρθολογιστικὸ αὐτὸν δογματισμὸ πὸ βασίζονταν σ' αὐτὴν τὴν ἀπόλυτη και κατ' ἀρχὴν ἀποδοχὴ της ἀπέραντης ἀρμοδιότητος τοῦ νοῦ.

Με τὴν κριτικὴ τοῦ ἄδολου λογισμοῦ θέλησε ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀκόλουθο:

Ὁ ἄδολος λογισμός, ὁ νοῦς (Raison), τὸ μέρος, δηλαδή, ἐκείνου τοῦ πνεύματος πὸ συλλογίζεται και ἀποδείχτει, δὲν εἶναι ἀρμόδιο νὰ μάθῃ ὅλα τὰ μεταφυσικὰ και τὰ φυσικὰ, ὅσα περνοῦνε και ὅσα δὲν περνοῦνε ἀπὸ τις αἰσθήσεις. Ὁ νοῦς εἶνε δύναμη μόνον μορφολογική. Βάζει σὲ σύστημα, σὲ τάξη, συγκρίνει, αἰτιολογεί και κάμνει γνωστὰ μόνον ἐκείνα πὸ μᾶς δίνουνε οἱ αἰσθήσεις, μόνον τὸ ὕλικὸ πὸ μᾶς προμηθεύουνε αὐτές. Και σὺν λείψῃ αὐτὸ τὸ ὕλικὸ, ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ κουνιέται, νὰ δουλεύῃ μὰ κουνιέται χωρὶς σκοπὸ, δουλεύει μέσα στὸ κενό. Ὁ νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ ἀφ' ἐαυτοῦ του καμιά οὐσία, κανένα περιεχόμενο. Ὁ νοῦς εἶνε ἱκανὸς νὰ κάμῃ μόνον συνδυασμοὺς και σχέσεις πάνω στὰ διδόμενα της πείρας και τῶν αἰσθήσεων. Ἐπομένως, τὸ νὰ προσπαθῇ νὰ μάθῃ τὴν ἀπόλυτη και πρώτη αἰτία τοῦ ἀνθρώπου και τοῦ κόσμου εἶνε μὲ ματαιοπονία. Οἱ αἰσθήσεις μᾶς δίνουνε κάτι ὕλικὸ, γιὰ ν' ἄρθῃ κατόπιν ὁ νοῦς και νὰ φτιάσῃ τὴν πρώτη αἰτία: Ὅχι βέβαια. Κάθε, λοιπὸν, έρευνα τοῦ ἄδολου λογισμοῦ πὸ ἔχει σκοπὸ νὰ καθορίσῃ τὴ μεταφυσικὴ ἀρχὴ και τὸ μεταφυσικὸ προσωρισμὸ τοῦ ἀνθρώπου και τοῦ κόσμου πρέπει νὰ παύσῃ. Ὁ ἄδολος λογισμὸς δὲν εἶνε κατάλληλος νὰ εξετάσῃ αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Αὐτὸς ἔχει τὸ καθήκον και τὴ δικαιοδοσία του ὀλοφάνερη, ὀρισμένη, ἐπιτακτική. Πρέπει νὰ γυρίσῃ ὀλάκκιρος και ἀποκλειστικὰ με ὀλη τὴ συναἰσθησι τοῦ μεγαλείου του, και ἀκόμη με ὀλη τὴν περηφάνεια της ἀποστολής του, πρὸς τὸν κύκλο τοῦ φυσικοῦ, τὸν κύκλο ἐκείνου ὅπου ἀνήκουνε οἱ φυσικὲς αἰτίες και τὰ φαινόμενα πὸ μποροῦμενὰ ἀγγίσομε και νὰ αἰσθανθοῦμε. Ἡ φύση ξεπλώνεται μπροστὰ μᾶς γιγάντια με ἀμέτρητα φαινόμενα. Ὁ οὐρανὸς με τ' ἀστέρια του, ἡ γῆ με τὴ ὀλάστησή της, ἡ θάλασσα, παρουσιάζουνε τόσες ἐκπλήξεις στις αἰσθήσεις, δημιουργοῦνε ἕνα χάος ἀπὸ φαινόμενα, ὅπου ὁ νοῦς θάρθῃ νὰ βάλῃ τὴν τάξη με συστήματα και θὰ βγάλῃ νόμους γενικοὺς, τοὺς νόμους τοῦ φυσικοῦ. Ποιὰ ἢ ἀνάγκη νὰ ζωδεῖται σὲ μεταφυσικὲς συζητήσεις; Τὸ ἔργο πὸ τοῦ ἐπιβάλλεται εἶνε τόσο μεγάλο, ὅστε πολλῶν αἰώνων έρευνα δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ ἐξαντλήσῃ.

Ὁ νοῦς, και ἀπὸ τὴ μορφή και ἀπὸ τὴν ἱκανότητα πὸ ἔχει, εἶνε προωρισμένος νὰ εξετάσῃ, νὰ γνωρίσῃ τὴ φύση και μόνη τὴ φύση, νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐπιστήμη και νὰ αἰτιολογήσῃ τὴ γνώση κάθε θετικοῦ και αἰσθητοῦ φαινομένου.

Κάθε μεταφυσικὴ πὸ στηρίζεται στὸν ὀρθὸ και ἄδολο λογισμό εἶνε ἄσκοπη και πρέπει νὰ τὴν καταργήσομε. Νὰ τί θέλησε ν' ἀποδείξῃ ὁ Κάντ με τὴν «Κριτικὴ τοῦ ἄδολου λογισμοῦ». Αὐτὴ ἢ γόνιμη ἰδέα πὸ ἔρριξε ὁ Κάντ σὲ τὴ μέση δὲν ἔμεινε χωρὶς ἐπίδραση. Χωρὶς ἄλλο, ἀπὸ τὴν ἐπήρραει αὐτῆ, παρουσιασθήκανε οἱ τρεῖς φιλοσοφικὲς τάσεις πὸ ἐπικρατήσανε ὀλόκληρο τὸ 19ο αἰὼνα. Ὁ Θετικισμός, ὁ Ἄγνωστικισμός και ὁ Ὑλισμός. Ὁ θετικισμὸς, πὸ ἀρχηγὸς του στάθηκε ὁ Γάλλος φιλόσοφος Auguste Comte δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο σὲ τὴν οὐσία, παρὰ ἢ ἐφαρμογὴ της «Κριτικῆς τοῦ ἄδολου λογισμοῦ». Τὰ θετικὰ φαινόμενα της φύσης και της ζωῆς πρέπει ν' ἀποτελοῦνε τὸ μόνον σκοπὸ της δικνητικῆς έρευνας. Πάνω σ' αὐτὰ πρέπει νὰ γείνη δουλειὰ ἐπιστημονική πὸ μόνη της νὰ μπορῇ νὰ ἐγγυηθῇ τὴν εὐτυχία σὲ τὴν ἀνθρωπότητα, σὲ τὴν

άνθρωπότητα αυτή που ως τότε χθές ζητούσε την ευτυχία της, όχι στις γνώσεις της φυσικής, αλλά στην γνώση του Θεού και της Μεταφυσικής. Και εδώ που σταμάτησε ο θετικισμός ήρθαν να δώσουνε τη γνώμη τους δυο άλλα συστήματα, ο άγνωστικισμός και ο υλισμός. Ο άγνωστικισμός, μπροστά στο πρόβλημα το μεταφυσικό, δεν έμεινε αδιάφορος όπως ο θετικισμός. Έριξε μια ματιά, αλλά αρχίζοντας από την κεντρική αντίληψη που είχε ο Κάντ για το νοῦ, παραδέχτηκε πως το πρόβλημα θα μείνι για πάντα άγνωστο.

Και τα μελαγχολικά αυτά λόγια: *ignoramus et ignorabimus* στάθηκαν η απάντηση σ' εκείνους που θα ζητούσανε απ' αυτό το σύστημα τη γνώση της αρχής και του τελικού προορισμού. Σύστημα εύγενικό, λεπτό, που το άγκάλιασαν τα πιο αριστοκρατικά πνεύματα στο 19ο αιώνα.

Μά ο υλισμός δε φέρθηκε ανάλογα με το μεταφυσικό πρόβλημα. Ο υλισμός το άρνήθηκε από μις αρχής. Παιδί της «κριτικής του όρθου λόγου» και ακόμα του θετικισμού, ο υλισμός έφτασε πιο μακριά στα συμπεράσματα. Γι' αυτόνα η μεταφυσική αρχή που είχε ζητήσει ο νοῦς, καθώς λέγει ο Κάντ, χωρίς νάχη μια τέτοια αρμοδιότητα, δεν υπάρχει. Έξω από τη φύση αυτή δεν υπάρχει τίποτα. Η φύση που είναι το αντικείμενο της διανοητικής έρευνας είναι η μόνη όντότητα που υπάρχει. Αυτή έχει μέσα της την αρχή. Το να γυρεύουμε τη μεταφυσική αρχή δεν είναι πια άδικος κόπος, μά άνοησία, μά άπάτη, και γι' αυτό μια για πάντα πρέπει να την αποφύγουμε. Ο αντίπαλος της ριζοσπαστικής αυτής σχολής δεν άργησε ν' αντιχτήσει στο φιλολογικό κόσμο. Οι Zola με τους *naturalistes* ήρθαν ν' αποτυπώσουνε στα μυθιστορήματά τους, τα γεμάτα από σάρκες και ήδονικούς σπασμούς, τη νέα θεωρία. Κ' οι χαρακτήρες που παρουσίασανε, κινηθήκανε μέσα στη θορυβώδικη, την άκατάστατη, την καταχθόνια ζωή τους όπου τους έσπρωχνε ό,τι στάθηκε στην ανθρώπινη φύση πιο σαρκικό, πιο ζωώδικο, πιο *bestial*.

Και νοιώθει κανείς μέσα στα έργα τους, τη μυρωδιά της σάρκας που άφίνεται να συρθεί από τα κτηνώδικο ένστικτά της, να κυλιστή στη διαφορά, στη χυδαιότητα, στην ταπεινώση, στον έκραυλισμό. Ο άνθρωπος παρουσιάστηκε με ό,τι πιο σαρκικό είχε μέσα του. Μά είναι φανερό, πως η θεωρία του υλισμού ήταν έλαττωματική και μονομερής. Εκτός απ' αυτό, είχε και το ψεγάδι να παρουσιάζεται με το δογματισμό του άπόλυτου, του σωστού που δε δέχονταν συζήτηση.

Η μονομέρεια πουταν πια όλοφάνερη στη φιλολογική και καλλιτεχνική παράσταση της θεωρίας μέσα στο έργο του Zola άρχισε να φέρνει την αντίδραση. Η συνείδηση του ανθρώπου δεν ήταν δυνατό να ικανοποιηθί στα σαρκικά όργια των *Assomoir* και των *Germinal*. Ένοιωσε κάποια άποτροπίαση, και κουρασμένη απ' την άηδία της σάρκας, θέλησε να γυρίση τα μάτια σε κάτι πιο πολύ άσαρκο, πιο ιδανικό. Κ' ίσως αυτό να ανταποκρίνονταν στην ανθρώπινη αξία. Ο υλισμός με το στενό του και φυσιοκρατικό του παραστράτημα είχε σπρώξει τα πνεύματα σε σύστημα που θάταν διαφορετικό

απ' αυτόνα. Έπειτα, με το δογματισμό του είχε σπρώξει στη συζήτηση εκείνους που σκέπτονταν. Ποτέ ο νοῦς που σκέπτονταν δε θα παραδέχονταν σύστημα που χωρίς νάχη με το μέρος του άποδείξει μαθηματικές, παρουσιάζονταν σα νάταν η τελική αλήθεια. Ο δογματισμός, με την παιδικίσια άλαζονεία του, θα γεννή πάντα την άγανάκτηση και την αντίδραση εκείνων που έρευνούνε, και που την προκάλεσε ο υλισμός. Μια νέα φιλοσοφία άρχισε να ξαναφαίνεται μετά το 1870.

N. ΜΑΝΟΥΣΗΣ

Στο έρχόμενο φυλλάδιο:

Νεοκαντιανισμός. — Η κριτική του πρακτικού λογισμού. — Πραγματισμός (*Pragmatisme*). — Η αντίδραση. — Έπιστημονισμός (*Scientisme*).

ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ ΜΠΕΚΕ

για το «Λόγο».

Λόγος! τ' ανθρώπου δόξα και καμάρι,
Προή ζωοδότρα το κυμάτισμά του.
"Ηλιος τών ήχων" κ' η άχτιδοβολιά του
θρέφει ψυχές με δύναμη και χάρη.

Διάτα του νοῦ τ' αφέντη. Πότε τόν "Άρη
στον κόσμο φέρνει χαλασμό έδω κάτω,
πότε δημιουργός: στο πρόσταγμά του
πλάση σβυσμένη το άναμμα θα πάρη.

Πλάστης καλών ο «Λόγος» σου είν' Έσένα.
"Ο, τ' είδα στις σελίδες του γραμμένα
κράζοννε θεόπρεπα το «γεννηθήτω!»

Θα σαρκωθούν οι εύγενικοί σου πόθοι.
Για φάδι αλήθειας η Θεά τους κλώθει.
Του «Λόγου» σου κ' Έσένα μύρια Ζήτω!

ΓΑΒΡΙΗΛ ΚΟΥΡΚΟΥΛΙΑΔΗΣ

Ο ΚΑΚΟΣ

Τό δυνατό άσχημο ίσως άρίζει νά ζή
πιότερο από τό μέτριο όμορφο, και ίσως
νά ζή βαθύτερα από τό ύψηλότερο όμορφο.

Νύχτα! Τά στόρια κατεβασμένα στούς ίσκιους, π' άπ' έξω σπρώχνουνταν ν' άφιγκραστούν τά μυστικά τής σιγαλιάς, πού κοιμίζε τή μισοφωτισμένη κάμαρη. Η λάμπα μέ τό φώς τής άρρωστο, σέ νοικοκερίστηκης προφύλαξης χαμήλωμα, έμενε ξεχασμένη επάνω σ' ένα τραπέζι κώχης άκύτταχτης, άχρείαστο κι ασάλευτο από χρόνια στά πόδια του ή μάταιη προσπάθεια γιά νά φύγη όλο σκόνη. Θλιμένο τραπέζι π' επάνω του έφερνε μιá ξεχασμένη λάμπα, μέ τ' άμπαζούρ τής σέ στάση προστατευτική. — Μέσα στή γεμάτη από σκόνη θαμπάδας κάμαρη. — Θαμπάδα φαίνονταν πώς ανέβαινε άπ' τό νεκρό χαλί γιά ν' άνταμώση τό σκασμένο ταβάνι, πού κι εκείνο θαμπάδα έρριχνε στίς άτονες μορφές τών τοίχων. Μιά φωνή άρρώστιας γλιστρούσε άπ' τό φυτίλι στό φώς και πέθαινε σ' ασάλευτα στόρια, πού οι βρώμικες άκρες τους λέγανε μέ σκυθρωπάδα, ότι είχαν χρόνια νά γνωρίσουν τήν άνατριχίλα τής ζωής, σ' ένα βιαστικό ανέβασμα.

Δίπλα στό τραπέζι ό Ζαφειράκης, μ' άνοιχτό τό στόμα, κοιμούταν. Τής καρέκλας, πού τόν κρατούσε, ή ράχη ακούμπανε στόν τοίχο, μέ τά νυχτωμένα κάντρα. Τό στόμα του άνοιχτό κι έτραχε άνάφριστο σάλιο πρós τό σαρκοπνιγμένο πηγούνι. Τά γκρίζα φρύδια γραμμένα χοντρά μέσα σ' όλοκόκκινο τό πρόσωπο. Τά μαλλιά άσημένια, λιγοστά επάνω άπ' τό μέτωπο τό στενό μέ τίς δυό μακρυές ρυτίδες. Και πίσω, πίσω άπ' τό μεγαλόσχημο κεφάλι, ό σάερκος του καλοθερμμένου άνθρώπου, μέ τόν ιδρω του χορτασμού.

Θή μύτη του, πού άπ' τό άλκολικό τής χόντρος μύτη δέν έμοιαζε, φρουρούσε στέκοντας όρθή, προσεκτικά μ' όλο τής τό μεθύσι, τά μακροσαπισμένα δόντια του άνοιχτού στομάτου ήταν ντυμένη μέ ύπερηφάνεια από μπιμπίκια γιατί ξεπέρασε στή μελανή κοκκινάδα τά πλούσια μάγουλα. Η γλώσσα του σιγά, σιγά έφτανε στά χείλια μέ γλυκειά ήδονή, θέλοντας νά τά περάση και τό κεφάλι είχε γύρει, όσο περισσότερο μπορούσε, πρós τό στήθος, πού κράταγε στή ζωή του άργό ρυθμό, αγαπημένον άπ' τή μαλθακότητα τής σάρκας.

Κανένα ροχάλισμα δέν έφρευε άπό τά τριχόφραχτα και στεγνά ρουθούνια του, στή σιγαλιά κανένα ράγισμα δέν σκέφτονταν νά κάμη τό στόμα, κι άπ' τό στήθος, πού κράταγε άργό ρυθμό στή ζωή του, χάνονταν μέ τόν ίδιο ρυθμό βαρεία χνώτα τόν τρογυρνούσανε και τόν δένανε, όπως σέ μιá

μουδιασμένη άγκυλιά, τόν ήμερο τόν άνθρωπο πού στή ζωή του τίποτε δέν γνώρισε έξω άπ' τ' όλόγεμο ποτήρι του ρακιού και τήν έτοιμη καλοφκγία. Ένα άδρύ χαμόγελο τό πρόσωπο ζαρώνοντας εκλείνε πιότερο τό ένα τό μάτι και σημείωνε μιá ανώτατη ευχαρίστηση, πού κατεβαίνοντας ίσια μέ τά σταυρωμένα χέρια έδινέ τα γλυκειά ένταση δύναμης γιά νά σφιχτούνε δυνατώτερα, μέ έγωϊστική άπόλαυση σφιχτά, νά μ'ην άγγίξη τό κρύο τής βραδιάς τήν παχειά χλιαρότητα του σώματος. Κάτω άπ' τά ρούχα του κρατιούνταν πλήθος από πνιγμένες άνάσες χορτασμένου ύπνιέρη πόθου.

Αντίκρυ, στήν άλλη άκρη τής κάμαρης, κάθονταν ό Τζανής, στήν άλλη άκρη όπου τ' όινό φώς τής λάμπας δέν καλοέφτανε, άπελπισμένο στή θαμποκίτρινη άδυναμία του. Κάθονταν στή σκοτεινή τήν άκρη ό Τζανής επάνω σ' ένα χαλοσκέπαστο μιντέρι, κολλημένο στόν τοίχο και τόσο κοντό, πού όποιος και νάταν θάλεγε ότ' ήτχνε κοντότερο κι άπ' τά πόδια του Τζανή τά κοντά, και τ' άρρωστα στραγγουλισμένα από ένα χέρι άρρωστο. Τά παπούτσι μεγάλα έτσι, πού μέσα τους τό πόδι, τό σακατεμένο άπ' τά έμπιασμένα αίματα τής κακίας, νά νοιώθη πιότερη τή ντροπή τής κακόμορφης του μικρότητας, νά τή νοιώθη στά γαργαλιάρικα και πλούσια χάδια τής εύρυχωρίας, πού του ήταν ή ίδια ή καταφρόνηση.

Ήταν μεγαλείτερος στήν ήλικία άπ' τόν αδελφό του τό Ζαφειράκη, και ρημαγμένος στή δουλειά. Μά τά χρόνια θά ήσουν άνίκανος νά τά ματρήσης μέ ακρίβεια επάνω στήν πλατιά άχαμνοσύνη του προσώπου. Και θάλεγες πώς αυτός ό άνθρωπος, λείψανο άρρώστιας ξεχασμένων καιρών, από πριν, άπ' τόν κειρό πού γεννήθηκε θά νάταν έτσι, δέν μπορεί νάτχν άλλους, και πώς ίδιος θά νάμενε, άνάλαχτος πάντα, κάτω άπ' τό λαχάνιασμα του χρόνου, χωρίς νά πεθάνη, ή κι αν πιστέψουμε πώς μπορούσε νά πεθάνη, έτσι και κάτω άπ' τήν ταρόπετρα θά νάμενε, άλιωτος, μέ κοκκλιασμένη τή σάρκα του, πού είχε τήν άποφορά τής λιγδας. Έτσι μέ τό φρύδι ξέθωρο, και τό πρόσωπο, κάτω άπ' τήν κρύα δεσποτεία τής φαλάκρας, πνιγμένο σέ πλήθος ρυτίδες, πού μοιάζαν γιχτρεμμένες μαχαίριές. Γερά βαθείες ρυτίδες πού ή καθεμιά του έκρυβε κ' έναν ίσκιο πεισματάρας έχθρητας. Σάν άνοιγε τό στόμα, πού ήταν χωρίς κανένα δόντι και κρατούσε σαπισμένα γούλια μέ βρώμα πνιχτικιά, χύνονταν κακόγολο χνώτο, πού ζητούσε κάθε έμορφιά νά τή ζαρώση μέ τό βάρος κολασμένου βραχνά.

Η φαλάκρα του, κάτι πού θάχνε τό μόλεμα τής ταραχής σέ γαλινεμένα όνειρέματα μακροβλέφαρων ματιών. . . Λάσπη ή φαλάκρα του, από κίτρινες πληγές μ' αίμα μονάχα κίτρινο, πού ξεράθηκε παίρνοντας τήν όψη μιáς ανώμαλης γιαλάδας. Κ' εκεί επάνω άπόμειναν τρεις, μονάχα τρεις τρίχες κολλητές, στήν κορφή τής όλιζώντανης αντιπάθειας σαν ξεκαρδισμένος περιγελως. Κάτι μικρό και φανταχτερό μαζί, πού νόμιζες, αφήνοντας σέ παγωνιά όλο σου τό είναι, ότι ήταν ένας βασιλιάς άγριος στή μικρότητά του πού μ' ένα άμίλητο μάγεμα όριζε όλο τό γέρικο κουφάρι δίνοντας τό άργό άγκομαχητό, πού είχε τό βάρος του αιώνιου. Θά πίστευες ότι μονάχα εκεί επάνω μπορούσαν νά

ζήσουν εκείνες οι τρεις τρίχες, οι μονάχα τρεις, που ήταν κολλητές ή μια στην άλλη. Και σ' εκείνες κρατώντας το μάτι θα φανταζόσασταν, χωρίς καμιά ρυτίδα να κάμης λάθος, χωρίς να σε ξεφύγη κανένα σακάτεμα της σάρκας, που θαχε μακραμένη τη δύναμή του, ολόκληρο τον άνθρωπο, τον γυμμένο κάτω από το χοντρό βέρος μιας ακανόνιστης κιμπούρας. Κ' έγερνε φέρνοντας το σαγόνι το άτριχο προς τα πόδια, που μούδιαζαν από απελπισμένο παράπονο μέσα στην εύρυχωρη καταπρόνεση. Κάποιες φορές, έτσι γυρτός, μάζευε τα χέρια και το πρόσωπο με τέτοιο φουρκισμένο τρόπο, που έλεγες μέσα σου τρομαγμένος ότι γύρευε κάτι για να το συντρίψει, πέφτοντας ολόκληρος επάνω του, κατάχλωμος απ' τη βαθιά ζάλη της ήδονης — γιατί ήδονή θα τον συνέπιρνε τότες — ολόκληρος πέφτοντας, με την κιμπούρα του, που θάτανε θρεσιέ... βαρειά το ακανόνιστό της σχήμα.

Τα μάτια τάχε γυμνά από ματόκλαδα... Γυμνές δυο ολιστρογγυλές εκδήλωσες τρομαχτικού ενδιαφέροντος... Το άσπράδι με τους λεκέδες ματωμένων όραμάτων, κ' οι γαλάζιες τους κόρες κρατούσαν τη θαμπάδα ενός μεθυστού — δε θα σβύνουνταν ποτέ — εφύτατου στην αφάνταστή του σάρκα, μεθυστού από πάθος δαιμονικό... Η θαμπάδα τους, με γυμνή την έντασή της μέσα στους γύρους που τους υγραινε το πλήγισμα.

Τα μάτια του — είχαν τις κόρες γαλάζιες και θαμπές — φάνταζαν σάλ κόσμος, ολάκαιρος κόσμος ψυχής, που πολέμαγε να κρύψει την ψύχρα της άτμωσφαιράς του, της όμιγλιασμένης από εδύνη... Τα μάτια του — είχαν στ' άσπράδι τους λεκέδες από ματωμένα όραματα — σά να τονώνουνταν πίσω απ' ένα μυστηριακό μακρύ σύρσημο, κρυφό σύρσημο σπαρταγμένης γαλήνης...

Μιά φορά, μια μονάχα φορά — μόλις είχαν περάσει τα μεσάνυχτα — έννοιωσε στο παρθένο βέθος της ψυχής του, εκεί που κι ο ίδιος φοβήθηκε να κατεβή, το χτύπημα θανατικής χαύνωσης, έννοιωσε το φτερούγισμα της ζωής του να κόβεται απ' ένα άκρφο φύσημα κρύας σκιές, γιατί λιώνοντας πίστρεψε, γιατί φαντάχτηκε, μ' ένα άφριτμένο ντελίριο πόνου, πως μπορούσε ναρτη μια μέρα άσπρη, χωρίς τον ιδρωτα της θερμής, μια μέρα που θα ήταν άνικανος να έχθρευε... Και τότε άρρώστησε για πολόν καιρό!

Η νύχτα σιγαλοστρωμένη κάτω απ' τα μελανά ξόρκια μιας μελαψής της χειρονομίας... Μέρος γιγάντιας σκιάς ή νύχτα που ζητούσε να τα δέση όλα σά στυστές λαμπάδες μνημόσυνου πώχει τελειώσει... Θανάτου πώχει περάσει σ' ένα δεύτερο θάνατο πιο άπέραντο και πιο μακρύ από πένθος, σ' ένα θάνατο χωρίς μυρωδιά και χωρίς μορφή.

Η λάμπα έχανε τα λόγια της σι' άγκάλιασμα σκοτεινού ύπνου δάχτυλα αμυρίλας, σά γοητείες παρασπτικής ανάπνυης, κύκλωναν το πρόσωπο του κακού, ζητώντας να τον σβύσουν μέσα στο σώμα του, που έπαιρνε τη λιγνή φόρμα του κοκκάλου!

Έμοιαζε μόνος αυτός ζωντανός, ζωντανός νεκρώδιζε μέσα σ' όλα που πα-

θαίνοντας όνειρεύουνταν ακόμη ένα θάνατο... που μια γαλήνη όνειρεύουνταν, σά φερμένη από τα γαλιστερά χάδια των άτλαζιών, χωρίς μυστήριο γιατί αυτό θα της έπαιρνε κάπως το παρθένο της μούδιασμα.

Ήταν ο μόνος ολόξυπνος, άχτύπητος από το λάγγεμα του όνειρου!

Από την τσίπη του έβγαλε μια πίπα, ξύλινη και χοντρή, την έσφιξε μέσα στα χέρια του για λίγο, κ' ύστερα μ' ένα φτερό — είχε κάμποσα μαζεμένα πίσω απ' το πράσινο μαξιλάρι του μιντεριού — άρχισε να την παστρεύη, παίρνωντας το βιαστικά από μέσα της. Κ' έκκμε αυτήνα τη δουλειά με μια έρεθισμένη προτοχή. Έίχε γίνει παράξενα κίτρινος, σά μια χλωμότητα να περνούσε μέσα στην κιτρινάδα του. Το μέτωπο ζάρωνε, τα μάτια του βιαστικά άνοιγόκλειναν σπρωγμένα απ' το λαχτάρισμα της συγκίνησης.

Και δός του περνούσε από την πίπα το φτερό ως που επίτελουστώντισε καλά ζαρώνοντάς το, μέσα στη νικιστή, που πολέμαγε να σφίξει την ύγραδα της σέ δύναμη άποφοράς. Άφησε την πίπα τότες, σά να του ήταν άχρηστη, να κυλίση στο χαλί και κλείοντας τα μάτια σφιχτά, έφερε, με τρεμούλα για την άπόλαυση, το φτερό στα ρουθούνια και μύρισέ το θερμεμένα, σά να θέλε να την τραβήξει μέσα του όλη τη βρώμα και να την κλείση εκεί, για πάντα. Στα μάγουλά του πέφτανε πλατειές δαχτυλιές από ήδονή, και κάτω στη μύτη λύσσαζε μια παραφορά άγωνίας.

Λίγες στιγμές έμεινε στη βαθιά του άπόλαυση χωρίς να συλλογίζεται το τέλος της. Κατόπι, με κλειστά ακόμη τα μάτια έβαλε στο μιντέρι, το φτερό κ' έγειρε μπρούμυτα τρίθοντας σ' αυτό τη μύτη... λαχανιασμένος άφησε ένα πιχτό βόγγο, που του ξέγδαρε το λάρυγγα... και γλίστρησαν από τα χείλη του λίγες στάλες κρύου σάλιου μ' αίμα... Όλο του το σώμα τρεμούλιαζε σά για να όγάλη ένα γούρλιασμα σπαρταγμού.

Έμεινε μπρούμυτα στην άγκυλιά του μιντεριού, έχοντας απ' επάνω του την κιμπούρα, που με τους σπασμούς της, θαρρείς, πολέμαγε σκοτεινή κι άμορφη να σφινωθή μέσα στο σκοτάδι. Και το κουφάρι εκείνο, που δε σ' άφησε να μετρήσης τα χρόνια του, μάζεψε απ' όλο του το είναι μια θραχνή δύναμη άρρώστων, τη μάζεψε στα χέρια, και μ' αυτά το φτερό στρίθοντας ζητούσε να του πολλώνη την άποφορά... Η χλωμοκίτρινη άγριάδα στο πρόσωπό του ήταν πιο φριχτή από κάθε άλλη, γιατί τη γεννούσαν ή ήδονή. Πότε πότε λυσσιασμένος τσουγγρανούσε το μιντέρι, σά για να του βγάλη αίμα... Τα χείλια άνοιχτά, κ' οι δυο σειρές των δοντιών κολλητές μ' ένα τρίξιμο...

Η κάμαρη όλο κ' έχασκε μέσα στη νέκρα.

Μά ξάρνου, με μιάν άνατριχίλα που δεν την είδε κανένα άγέρι και δεν την έννοιωσε καμμιά καρδιά, τινάχτηκε ο κακός στο πόδι και γούρλωσε τα μάτια του σά κάτι γέλοια, σά κάτι γέλοια τρελλά από τη βιάση της χαρής, που του θρυμάτισαν άπρόσπεκτα τη σκουλικιασμένη σάρκα της ήδονής του.

Απ' επάνω, όπου ήταν μουσαφρηόι, μαζύ με τους δικούς του, τα γέλοια

έρχόταν, περνώντας φανταχτερὰ μέσα ἀπὸ τοὺς ὀλόρθους ὑπνοὺς τῶν τοίχων καὶ τῆς κλειστῆς πόρτας.

Ἐπάνω, στὸ δικό του τὸ σπίτι μέσα, εὐχαριστημένοι γελοῦσαν ἐκεῖνοι, ποὺ κουράστηκε ὡς ποὺ νὰ νὰ τοὺς μαράνη κάτω ἀπ' τὰ ξέθωρά του κατσοφιάσματα.

Τὰ γέλοια δυναμώνον μέσα του μιὰ ἐχθρητα, κ' ἓνα βαθιολαχτάρισμα γιὰ νίκη φοβέρας καὶ λύπης ἐπάνω σ' αὐτοὺς ποὺ τώρα τοῦ θολώναν τὸ πιὸ βαθύ του. Ὅταν αὐτοί, ποὺ τώρα γελοῦσαν, μελάνιαζαν ἀπὸ φόβο, ποὺ θὰ τοὺς ἔδινε ὀϊδίος, ὁ ἴδιος μὲ τὴν ὄψη του, τότε θὰ ξαναγεννιοῦνταν ἡ ἀγρία ἀγωνία τῆς ἡδονῆς του, τότε πιὸ ἀγρία μ' ἓνα βαθύ γέλοιο χωρὶς ἤχους.

Φέρμαρε. Τὰ χέρια μαζεύτηκαν. Ζαρώνοντας τὰ δάχτυλα τὰ στενόμακρα τὸ πρόσωπο τραβήχτηκε πιὸ μπρὸς κ' ἡ καμποῦρα σὰ νὰ ἔπεσε. Σιγὰ σιγὰ σὰν τὸ ἀνάδυσμα τῆς μελαγχολίας, σιγὰ σιγὰ σὰν τὰ δάκρυα ἐκείνου ποὺ δὲν ξέρει τὸ κλάμα καὶ δὲ θέλει νὰ κλάψῃ, ἄρχισε νὰ μαζεύεται στὴν κίτρινη φαλάκρα του καὶ στὸ κίτρινο πρόσωπο ἑνὸς κίτρινος ἴδρωτος τόσο σιγὰ ποὺ ἂν δὲν ἐβγαίνε ἀδίσκορτα θὰ ξεραίνονταν μέσα στὶς ζάρες, ποὺ τίς ἔψηνε ἡ θερμῆ.

Ἀπλώθηκε ὁ ἴδρωτος στὸ πρόσωπο κίτρινος μέσα στὸ πρόσωπο τὸ κίτρινο ποὺ εἶχε ἐπάνω σου καὶ μιὰ κρυφὴ ἀνιήλια, πράσινη. Ἀπλώθηκε σὰν αἷμα πυχτό, κίτρινο ἀπ' τὸ φαρμάκι τῆς θυμωμένης ἀρρώστειας του. Ἀπλώθηκε σὰν παραμιλητὸ τῆς ἐχθρας μέσα στὴ θερμῆ του. Πιότερος ἴδρωτος μαζεύονταν γύρω στὰ μάτια, λὲς κ' ἐτοιμάζονταν μὲ μιὰ σκοτεινὴ ἀπόφαση νὰ τὰ πνίξῃ τὰ μάτια, ποὺ στράφτανε κάτω ἀπ' τὴ θαμπάδα τους, δείχνοντάς τιν ἔτσι πιὸ βαθειὰ δεσποτικὴ μέσα σ' ἓνα θαρὺ μυστήριον.

Μὲ τρεμουλιάρικα βιάση ἀνοίξε τὴν πόρτα, βγήκε ἔξω, κι ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει τίς σκάλες.

Μιὰ φαρδιὰ δύναμη, σὰ γεννημένη ἀπ' τὴν ὄρμη τῶν παλμῶν του φυσιοῦνταν μέσα στὸ θάρος τοῦ κορμιοῦ, ἀλλάζοντας τῆς μούρης τὰ μισίδια καὶ πλαταίνοντας τῶν χειρῶν τὴν ἀγριάδα, π' ἀγκάλιαζε τίς φουσκωμένες φλέβες. Ὁ στόμας του εἶχε στεγνώσει.

Ἀνέθηκε στὸ ἐπάνω πάτωμα, καὶ σὰ γιὰ νὰ πάρῃ ἀκόμη ἓνα κυμάτισμα δύναμης, μὲ βαθειὰ ἀνάσα, στάθηκε μιὰ στιγμὴ ἔξω ἀπ' τὴν κάμαρη ποὺ ἔκλεινε τὸ γέλοιο. Κάποιες χροιάτριχες τῆς λάμπας, ποὺ ἔκαιε μέσα, τοῦ ἦσαν ἴσια μὲ τὰ πόδια περνώντας ἀπ' τὸ σφιχτοκράτημα τῶν θυρόφυλλων. Μέσα ἀκόμα τὰ γέλοια παιζανε ἓνα ἐλαφρὸ παιγνίδι τῆς χαρᾶς.

Ἔσυρε μακριὰ ἀνάσα, καὶ μπῆκε μέσα στὴν κάμαρη, ποὺ ἔτριξε μαζὺ μὲ τὴ θύρα. Τὰ γέλοια χυθῆκαν ἔξω νὰ σκοτεινιάσουν στὴ νύχτα καὶ σάπασαν ὅλα, κάτω ἀπ' τὸ ραγισμένο φόβο τοῦ ταβανιοῦ.

Στὰ πρόσωπα μιὰ καταδίωξη τῶν ἀχαναριῶν τῆς χαρᾶς, μὲ τρομαγμένα ἀνοιγοκλεισθήματα τῶν ματιῶν. τὰ κεφάλια σὰν ἀγριαμένα ἐπάνω στοὺς ὤμους, καὶ τὰ στόματα, ξεχνώντας τὰ σκέρτσκα τοῦ γέλοιου, μάζευαν στὶς ἄκρες τους κάποιον σάλιο θλίψης.

Τῆξερε καλὰ ἐκεῖνος πῶς τὸ κουφάρι του, τὸ δικό του τὸ κουφάρι ριχμένο στὴν κάμαρη θὰ τᾶσπαζε τὰ γέλοια μέσα σὲ χλωμιασμα τρομάρας. Σ' ὄλων τὰ μαλλιά θὰ περνοῦσαν ἀναπνοὲς τῆς κάμαρης ξεψυχισμένες ἀπ' τὸ φόβο.

Τὸ μάτι του τὸ στήριξε στὴ λάμπα γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ κανενὸς μοῦτρο ἤθελε μονάχα νὰ τοῦ ἔρχεται στ' αὐτιά του ἓνα ἀκράτητο λαχάνιασμα τῆς ἀγωνίης τους δεμένο μ' αἷμα. Ἦθελε τὰ βλέφαρα ὄλων νὰ τὰ τραντάξῃ ἓνας μαῦρος χορὸς βγαλμένος ἀπ' τὴ δύναμή του, ποὺ γέννησε ἀπότοπα τὸ τρίξιμο τῆς κάμαρης. Κ' ἤθελε τὸ χορὸ νὰ τότε νοιώσῃ χωρὶς νὰ ὀλέπῃ.

Ἐκαμε κάμποσα βήματα καὶ στάθηκε στὴ μέση.

Οἱ τρεῖς κολλητὲς τρίχες σὰ ν' ἀφήκαν τώρα πιὸ κακὸ ξεκάρδιμα περιγέλου μὲς στὴ γύμνια τῆς φαλάκρας, ποὺ τὴ θώμπκιζεν ὁ κιτριναρῆς ἴδρωτος. Ζαρώνοντας τὸ πρόσωπο σὲ θαθειὰ καὶ πεισματάρικα ἔκφραση ἐχθρητας, τίνιξεν ἀπότομα τὸ χέρι ἐπάνω ἀπ' τὴν ἀρρωστιάρικη ὄρωμα τῆς κάρας, καὶ φάνταξε μέσα στὴν κάμαρη, μέσα στὴ μέση τῆς κάμαρης ἐπάνω στὸ χαλί, σὰν ἓνας κοντὸς θεὸς τῆς ἀπκήμιας, ποὺ διημοῦσε νὰ σταματήσῃ τὴ ζωὴ μέσα σ' ἀνάθεμα φρίκης.

Κι ὄλοι μὴν μπορῶντας νὰ σηκωθοῦν, χλωμιάζαν.

Λύπησε τὸ πόδι του στὸ χαλί, σὰν ἓνας ποὺ σκοντάφτοντας χάνει τὸ βήμα του, σὰν ἓνας μεθυσμένος ποὺ φοβάται μὴν πέσῃ, κι ἀπ' τὸ ντυμένο πάτωμα ἔφυγεν ἓνας βαρὺς στεναγμὸς, πνιχτὸς στὴ σκόνῃ, ποὺ πέρασε ὡς ἔξω στὴ νύχτα.

Ὅλα τὰ γέρικα τῆς κάμαρης αὐτὴν τὴν ὥρα, ποὺ ἀπ' ἐπάνω τῆς ζυγιάζονταν ὁ ἴσκος τῆς τρομάρας μὲ δαχτυλιδικὰ τίς κιάρες, ὅλα τὰ γέρικα αὐτὴν τὴν ὥρα ἐτοιμάζαν τὰ ξερὰ τριξίματα τῆς ξύλινης συμπίνοῦς τους.

Ἐκεῖ μέσα ὁ ἀέρας ἐπαίρνε κάτι σὰ χλωτῆλα ψόφιου... καὶ μὴν μπορῶντας νὰ κλείσουν τὰ μάτια ὄλοι χλωμιάζαν.

Κάποιες παθιασμένες ἀνάσες, σταγνές, ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ κακοῦ μαζεύτηκαν γύρω στὴ λάμπα δίνοντας γιὰ λίγη ὥρα μιὰ σβραχνάδα στὸ δυνατὸ τραγοῦδι τῆς λάμψης τῆς. Οἱ μπερντέδες τῶν ἀνοιχτῶν παράθυρων σαλέψαν, πρηνευόμενες τὴ ζωὴ. — Κ' ἡ νύχτα αὐτὴνα τὴν ὥρα, νοιώθοντας μέσα τῆς ἓνα χλωμόφεργο συγκίνησης, ζητοῦσε νὰ στρυμωχτῇ σιμὰ σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, ποὺ ἀρχνέρωτα τρεμοκοκκάλιαζε μὲ τὴν ὀδύνη του.

Κι ὄλοι μένοντας ὄυβοι καταλάβαιναν πῶς θὰ τοὺς τέλειωνε τὸ χλωμιασμα!

Νόμιζες πῶς ἀκόμη μιὰ ἂν τίνιζε τὸ χέρι του θὰ τὰ νέκρωνε ὅλα σὲ θρονολισμένη ψυχράδα.

Ὁ Κακὸς ἀνοίξε τὴν καταβόθρα, ποὺ εἶχε ὄρωμα-πνιχτικὰ στὰ σαπισμένα γούλια καὶ σ' ὄλο του τὸ πρόσωπο ρίχτηκε ἓνα μπουφάρισμα νεκρικῆς ἠλιθιότητος, ποὺ ξέρανε τὸ κίτρινο πασάλευμα τοῦ ἴδρου.

Ἀφῆσε τὴν κάμαρη, χωρὶς νὰ διῆ κανενὸς μοῦτρο καὶ κατέβηκε κάτω νὰ

ξυπνήσει το Ζαφειράκη, για να ξεθυμάνη μιλιώντας του. Σ' αυτόν, που από χρόνια δεν αισθάνονταν τίποτα, νόμιζεν ότι μπορούσε να δώσει γιατί απ' εκείνο που μέσα στη δική του καρδιά αναδειχούνταν.

Ήθελε αυτόνα να τον κάμει να πιστέψει εκείνη, που αν ο ίδιος τὰ πίστευε — κ' ίσως να τὸ κατόρθωνε αυτό σὰν τὰ παραδέχονταν ὁ Ζαφειράκης — θὰ μεθούσε ἀπὸ χαρὰ. — Τοῦ ἦταν αὐτὸ μιὰ ἀδυναμία παράξενη πού τοῦ χάριζε τίς ἀσύγκριτες παρηγορίες.

Ἔβαλε τὸ χέρι στὸν ὦμο τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐμπιστευτικὰ ἄρχισε νὰ τοῦ λέγει τρέμοντας σύγκορμος:

— Ἐπάνω γελοῦσαν Ζαφειράκη, γελοῦσαν ὅλοι τους, ποῖος ξέρει γιὰ τί ἀηδίες. . . Γελοῦσαν πάρτωχοι ἀνθρώποι σὰ νάσαι τάχα εὐτυχισμένοι. — Μὲ τὴν πείνα στὸ στομάχι πολεμοῦν νὰ κάμουν τοὺς χαρούμενους. Χαμένοι πού δὲ νοιώθουνε ντροπή. Κι ὅλοι αὐτοὶ πού θλέπεις ἔχουν τὴν ἀνάγκη μου — Μὴ μοῦ πῆς πὼς δὲ μοῦ γύρεψαν δανειὰ. Τὸ ξέρω, δὲ μοῦ γύρεψαν μὰ θὰ μοῦ γυρέψουν γρήγορα γιὰ ἀργά... Ἢ μοῦ γυρέψουν καὶ θὰ διῆς Ζαφειράκη... Κ' ἐδῶ τάχατες γιὰτί ἔρχονται... Γιὰ ν' ἀρπάξουν κάτι, κάτι γιὰ νὰ φάνε σὰν τοὺς γύρτους... Ἀλήθεια, ὅλοι τους γύρτοι. . . καλὰ τὸ εἶπα. Γύρτοι, πού στραβοὶ στὴ φτώχεια τους γελοῦν. . . Γύρτοι! . . . Δὲν εἶναι ἔτσι Ζαφειράκη;

Ὁ ἀδελφὸς τὸν κύτταξε καλὰ καλὰ σὰ νὰ ἤθελε νὰ μαντέψει ἀπὸ τὰ μούτρα του γιὰτί πράμα τοῦ μιλοῦσε κι ἀφοῦ σίχτηκε γιὰ νὰ κερτήση ἕνα χασμούρισμα, εἶπε νυσταγμένα.

— Ἀλήθεια, ἀλήθεια ἔχεις δίκαιο. . . Σὺ πάντα καλὰ λογαριάζεις. . .

Ὁ κακὸς χόρτασε ἔτσι μιὰ χαρὰ, πού ἡ ζή οὔσε σακκ εμῆνος ἀπὸ ἄν πόθο ης. Ξαναίδρωσε καὶ γέλασε καὶ γέλασε. . .

Τὸ γέλιο οὐ καὶ σὰ φυσικὸ, πού εἶχε ἄν κρῖο ὄνο οὐ ἀρίτικου. Γελοῦσε ἀλλάζοντας μονάχα ἡν κί ρινη ἀγριὰδα τοῦ προσώπου, χωρὶς ν' ἀρῆνη ἦχο ἀπ' ἡν κα ἀβόθρα του. Καὶ δυνάμωναν σὴν ἀσκήμια ὅλα οὐ τὰ μισίδια μ' ἕ α ζύμωμα ρυ ἴδας καὶ ἴδρου.

Ὁ Κακὸς ὑπερὰ κἀθητε στὸ μντέρι κι ἄρχισε πάλι νὰ μυρίζη τὸ βρωμισμένο του φτερό. — Τώρα πὺ βαθειά, θαρρεῖς, σκεδρώνουνταν ἀπ' τὴν ἀπόκοσμη πικράδα τῆς ἡδονῆς του. — Θυμήθηκε καὶ τὸ χιμὸ τοῦ γιοῦ του. — Ὅταν ἐδῶ καὶ τέσπερα χρόνια τοῦ ἦρτε τὸ μαντάτο, πὼς αὐτὸς σκοτώθηκε, πῆρε τὴν καρδιά του ἡ λύπη μὰ κατόπι σὰν εἶδε τὴν ἀρραβωνιαστικιά καὶ τὴ μάνα νὰ πνίγονται στὸ ὄρηνο, σὰν ἀκουσε τὸ σπαραγμὸ τῶν τριγωνινῶν, ἐνοίωσε τὴ λύπη του νὰ λυγιέται κάτω ἀπὸ μιὰ ἀπειροσύνη χαρῆς πού ἦτανε πὺ ἀσίγητη ἀπὸ κάθε ἀλλῆ, καὶ πού ἡ δύναιμή της ἦταν ψυχροπλάνα. — Αὐτὸ τὸ εἶχε καλονοιώση.

Μαγκωμένος ἀπ' τὴν ἡδονὴ τὰ ξαναθυμούνταν γιὰ νὰ περιστέψη τὴν ἀπόλαυση, πού τὴ γενούσε τὸ βρωμισμένο φτερό. Ἦθελε νὰ ξαναζήση μέσα

του ὅλο τὸ τρεμοσάλεμα, τὸ μεθυϊτικὸ τρεμοσάλεμα, πού εἶχε πάρει ἡ ψυχὴ του τότες.

Ἐνα βρὺ χασμούρισμα ἄρῆτε ὁ Ζαφειράκης, καὶ ξαναπῆρε τὸν ὕπνο του, χωρὶς ν' ἀλλάξη θέση.

Τ' ἄλλο τὸ πρωῖ, ἐκεῖ πού ἐπλενε τὸ πρόσωπο, κουρκαμένος καὶ βρογιοκίνητος κάτω ἀπ' τὴν καμπούρα, νάσου ἡ γυναίκα του μέσα στὴν κάμαρη.

Ἦρτε σιμά του, τὸν κύτταξε βαθειὰ μὲ τὰ μάτια της, πού ἦταν γιαλισμένα ἀπὸ ἐπιθυμία γιὰ ἕνα ἀγγιχτικὸ πείραγμα, καὶ τοῦ εἶπε στριγγόφωνα, γεμίζοντας ὑπερηφάνεια τ' ἄσπρα της φρόδια.

— Δὲν τὰ μαθες Τζανή; Ἀπὸς ἀρραβωνιάστηκε κ' ἡ ἀνεψιά μου ἡ Νίνα μ' ἔβαν πολὺ πολὺ πλούσιο (Ἐδῶ μονάχα πάχαινε τὴ φωνὴ της). Ἰσα μὲ τὸ πρωῖ εἶχαν διασκίδωκη σπιτί της. Τὶ χορὸς, Τζανή μου, τί τραταμίντα! Νὰ τώρα, ἦτανε ἐδῶ ἡ δασκάλισα τους καὶ μοῦ τὰ περιγράφει. Τὸ βράδυ, λέει, θάρτουνε σ' ἐργᾶς. Μπράβο στὴ Νίνα. Εὐτυχισμένο κορίτσι. Κ' εἶν' ἐκεῖνος πολὺ πολὺ πλούσιος καὶ καλὸς.

Καὶ τὰ λόγια της τὰ στριγγόφωνα, πού δυνατὰ δὲν ἦταν, ἀρίκανε ἕνα πεισματικὸ συρτὸ τρίξιμο — πού τρυπούσε τ' αὐτιά καὶ τὴν καρδιά του τὴν τρικύμιζε.

Ἐκείνη χωρὶς νὰ περιμένῃ λόγο του — ἤξερε πὼς δὲ θὰ πάρη — τὸν ἄρῆσε, καὶ φεύγοντας ἐκύτταξέ τον, γιὰ μιὰ στιγμή, ἀπ' τὴν πόρτα. Ἔστορα ἀκούστηκε π' ἀνέβαινε γρηχάσττικα τίς σκάλες.

Τότες, κάτι σὰ στέγνωμα ἐσώτερο ἐνοίωσε ὁ Κακὸς νὰ τοῦ περᾶ Ἰσα μὲ τὸ αἷμα — καὶ τὸν κομμάτιαζε τὸ στέγνωμα.

Ὁ ἴδρος του, μονάχα αὐτὸ τὸ ὑγρὸ λῆς καὶ τοῦ ἐμνησκε, πασάλιψε τὸ πρόσωπο, κι ἀνακατωμένος μὲ τίς λίγες στάλες τοῦ νεροῦ πού ἐμνησκαν σ' αὐτὸ, φάνταζε πὺ συχαμένα φριχτὸς.

Παράτησε τὸ πλύστημα καὶ πῆγε στὸ Ζαφειράκη, πού ἐτρῶγε στὴ διπλανὴ κάμαρη.

— Σοὺ τὰ πᾶνε τῆς Νίνας; τὴν ἀρραβωνίασκον, λέει, μ' ἔβαν πολὺ πολὺ πλούσιο. Ὡ συφορὰ τῆς Ζαφειράκη! Ποῖος ξέρει σὲ τί παλιόγερο τὴν πούλησαν. . . ποῖος ξέρει. . .

— Ἀλλ' ἀκουσα μοῦ φαίνεται, πὼς ἦταν ἐρωτας. . . μουρμούρισε ὁ ἀδελφὸς μὲ τὸ στόμα του μπουκωμένο.

— Τὶ κ' ἔθεσαι καὶ μοῦ μωρολογᾶς; Ἐρωτας! Ἄς τους τοὺς παλιόφθετες πού τὸ πούλησαν τὸ κορίτσι, κ' ὑστερα σοῦ λένε: Ἐρωτας! Τὸν κακό τους. Δὲ φοβηθήκανε θεὸ οἱ ἀτιμοὶ, νὰ τὸ δώσουν δεκαχτώ χρονῶ κορίτσι σ' ἕνα ξαναμωραμένο. . . Δὲ φοβηθήκανε θεὸ! . . .

Τώρα δὲ γελοῦσε. Ἡ φωνὴ του σιγαλερὴ καὶ σακατεμένη ἀπ' τὸν πόνο, ποὺ μέσα του λάμπιζε. Σὰ νὰ κουβριάστηκε ὅλος, σὰ νὰ γίνε ὅλος μὲ κάμ-
ποῦρα δίπλα στὸν ἄλλο, ποὺ κατακόκκινος ἔτρωγε.

Δὲν εἶπε τίποτε ἄλλο, καὶ πῆγε στὸ μιντέρι γιὰ ν' αὐρῆ τὸ βρωμιασμένο του φτερό.

Τὸ θράδυ ἦρταν οἱ ἀρραβωνιασμένοι, ἦρταν κι ἄλλοι μουσαφίρηδες, γιὰ νὰ τὸ κορώσουν στὸ σπῆτι τοῦ Κακοῦ.

Αὐτὸς σιγὰ σιγὰ κατέδρασε, ποὺ νὰ μὴν τὸν νοιώσουν, καὶ πῆγε κρυφά, κρυφά, ποὺ νὰ μὴν τὸν νοιώσουν, γιὰ νὰ δῆ τὸ γαμπρό.

Καὶ τὸν εἶδε! — Ἦταν ὁμορφιὸς ἐτοῦτος εἰκοσάχρονος, πρὸ ἔμπορος σὰν ἔστεκε, εὐγενικὰ γαμογελῶντας, δίπλα στὴν καλὴ του, ποὺ καμάρισε καὶ δὲ βαστούσε ν' ἀφήσῃ τὰ μάτια του, τὰ γλυκοτρομαγμένα ἀπ' τὸ βαθυμέλανο ἴσκιό ποὺ τὰ ριγύριζε—τὰ μάτια ποὺ δείχνονταν ἔτοιμα νὰ σταλάξουν ἀπ' τὰ καμπυλωτὰ κλαδιά τους ὅλες τίς τρυφεράδες τῆς ἀγάπης, ἀργά, ἀργά, χωρὶς νὰ στερέψουν.

Τὸν κύτταζε ὁ Κακὸς, τὸν κύτταζε κ' ἤθελε κι ἄλλο νὰ τὸν κυττάξῃ, νὰ τὸν κυττάξῃ ἴσια μὲ τὸ πρωτὶ, ἂν δὲν τὸν ἔδλεπαν οἱ ἄλλοι... κι ἂν μπορούσε, κι ἂν μπορούσε...

Ὁ ἀρραβωνιαστικὸς καλομίλητος σ' ὅλους, ἀκόμη καὶ σ' ἅ μικρὰ κοριτσάκια, ποὺ καὶ ἅγιο καὶ δαιμονικὸ μαζί ξυπνοῦσε στὰ σιθία τους ἢ ἀνθινὴ ἡρεμία τῆς ὁμορφιάς του. Τὸ ἀνάστημά του, ἀνάστημα λεδὴν ἢ ἀριστοκρατικὸ, τὸ πρόσωπο μὲ λίγο ροδόχρωμα καὶ μὲ πολὺ χλωμότητα. Ξωικὰ ἀπ' τὴν πολλὴ τους πορφυράδα τὰ χεῖλια καὶ τὰ μαλλιά του, ἀργιὰ μαλλιά, ἀχένισια μὲ γιὰ λάδες, πλακίωνονταν ἀπ' τὸ μαῦρο τους χρῶμα. Ὁ κάθε του λόγος κ' ἢ καθεμιά του κίνηση ἀφῆνεν ἕνα θαρὸν ἀέρα ἀρχοντιάς, ποὺ φάνταζε στὰ μάτια ὅλων σὰν καὶ πρωτοθώρητο.

Ὅλοι σὰ νὰ ζητοῦσαν μὲ χαμόγελα νὰ πάρουν μὲ γαληνὴ ἀντιπεργιὰ τῆς ὁμορφιάς του.

Ὁ Κακὸς τὸν κύτταζε κ' ἤθελε κι ἄλλο νὰ τὸν κυττάξῃ ἂν δὲν τὸν δλέπαν οἱ ἄλλοι... κι ἂν μπορούσε...

Τὰ χεῖλιά του ποὺ τὸ χρῶμα τους τᾶψινε, τοῦ δῶσαν ἕνα δάγκωμα ἀπέραστου πόνου.

Κ' ἤθελε αὐτὸ νὰ δλέπῃ ὅλο νὰ τὰ δλέπῃ...

Ξαφνογέννητης ἐπιθυμίας καρδιοχτύπι τὸν τράνταξε ἀπ' τὴν κορφή του ὡς τὰ νύχια. Καὶ δὲ βαστούσε νὰ πιστέψῃ ἐκεῖνο, ποὺ μέσα του ἰδνοῖτο ν' ἀνιρῆ εὐεται.

... Τὰ χεῖλιά του κρικοῦταν τὸ φλογόθυρο πλημμύρισμα μιᾶς ἀπειροδύναμης ζωῆς, μαγεμένης ἀπὸ ἐρωτικὲς θερμότητες...

... Τὰ χεῖλιά του στάζαν, ὑγεία θεοικία, μὲς σ' ἀπαλόχρισμο τὸ πρόσωπο!

Τραυλήχθηκε ὁ κακὸς γιὰ τὴν ἀνίκανος νὰ μείνῃ. Τὰ μάτια του εἶχαν

βουλιάζει, παίρνοντας τὴ σκιά τῶν ἀδύναμων, καὶ στράφτανε κρυὰ κάτω ἀπ' τὸ μυστηριακὸ τους νύχτωμα.

Ἡ μορφή του πνιγμένη στὸν ἴδρω, τὸ δικό του τὸν ἴδρω τὸν κίτρινο. Τὰ φρύδια τώρα πρὸ ξέθωρα ἐπάνω ἀπὸ τὸ χοντροπάθισμα τῆς ματιᾶς καὶ τὸ στήθος του λαχανιασμένο ἀπὸ τοὺς παλμούς μιᾶς ἀνεριμήνευτης θλίψης. Τρυποῦσαν τὸ κεφάλι του κάτι κρυφὸς ἰδέες, ποὺ τώρα, σὰ γιὰ πρώτη φορὰ τίς αἰσθάνονταν, σκουλικιάζαν μέσα του χθλιές ζωὲς ἀρρωστημένες, ποὺ τὸν μόλεναν μὲ κάτι ἀνάκουστο καὶ γεμάτο ἀπὸ ντροπή. Ἐννοῖτο στὴν πέσσα τῆς μούρης του παράξενη ζέστα—σὰ νὰ κοκκίνιζε!

Μονάχος ἀνέδρασε στὸ πρὸ ἐπάνω, στὸ τελευταῖο πάτωμα, ὅπου δὲν ἦτανε κανεὶς. Δὲν ἤξερε ποῦ νὰ κάτῃ, οὔτε πῶς νὰ σταθῇ ἤξερε. Σὰ διωχμένος. Τὸν κυρίεψε ἕνας φόβος ποὺ ἀπὸ μέσα του τρανόριτος ἐόχαινε... γιὰτὶ ἀπλώνονταν ὀλοένα πρὸ ἀπόκατα σ' ὅλο του τὸ εἶναι τὸ πάθος τὸ τρισάνο μο... Καὶ πολεμοῦσε ἀπελπισμένα νὰ μὴν πιστέψῃ τὴ φλόγινη ἐπιθυμία του.

Ἦρτε δίπλα στὸ παράθυρο, ποὺ τὸ εἶχαν ἀνοιχτό, καὶ ἔριξε τὴ ματιὰ του ξέσκεπη στὴ νύχτα. Οἱ νυχτωμένες φυλλωσιές τῶν δέντρων μαυρολογοῦσαν γύρω στὸ σκακίη—ἀπὸ τὸ γκρέμισμα τῶν τοίχων του—κῆπο, ποὺ κύτταζε μὲ τὴ γυμνότητά του, ξεχορταρισμένος, τὰ θαμπὰ γαλάζια τοῦρκαῦ.

Κι ὅλη ἡ δροσιά, ποὺ ἔβγαλε ἀπὸ τῆς νύχτας τὸ γλυκανάσασμα, γινότανε φαρμάκι στὸ πρόσωπο τοῦ γέρου, καὶ στὸ στήθος του φαρμάκι. Ὅλα τὰ φουσημάτα τῶν σκοταδιῶν, ποὺ παίρναν δρόμους, σκονισμένους ἀπὸ τ' ἀγνωστο, τοῦ φάνταζαν σὰν ἴσκιι μιᾶς συμφορᾶς ἀψαχτής, ποὺ ἀφέντρα του θὰ τὸν ἐπὸντριβε.

Ὅλα σὰ νὰ τοῦ μιλοῦσαν γιὰ κάτι φριχτὸ ἀπίστευτο, πᾶρχιζε τώρα—τρισαλλοίμονο!—νὰ τὸ νοιώθῃ βαρὺ καὶ κεντρὸ ἐπάνω του. Κ' ἦταν ἔτσι σὰ ξαφνοχτύπητος ἀπὸ ἕνα χέρι ἀναπάντεχο καὶ κρυμένο.

Τρεμόχασκε στὸ παράθυρο δίπλα. Ἡ καμπούρα του ὅλο καὶ βάραινε, ὅλο καὶ μὲ καινούργια ἀνατριχίλα γεννιοῦνταν σπαρταρώντας, στὸ κορμί του τὸ πανάσκημα. Τὰ φυλλοκάρδια του εἶχαν πληγιάσει καὶ τὰ γόνατά του κόβονταν σὰν ἀπὸ δρομομάνισμα.

Μαυροθλίβα τοῦ στέκονταν ὅλα μπροστά. Τὸ στόμα πικρὸ καὶ μὲ ξερὴ δίψα ἔχυε σβραχνὸ πόθο σ' ὅλο του τὸ λάρυγγα. — Καινούργια καὶ παρὰ ξερὴ τοῦ ἦταν ἡ δίψα, κι ὁ πόθος παράξενος καὶ καινούργιος. — Μὲ φρίκη ὀργιάζαν τὰ ρουθούνια του, καὶ τὸ πάθος, ποὺ κατανοῦσε ἀβάσταχτο πιά, τοῦ κάρρωνε τὴ στεγνὴ γλώσσα, στὸν οὐρανίσκο τὸν κατάστεγνο.

Ἀπ' τὴν κάμψη, ὅπου γελοῦσαν οἱ ἄλλοι, φτάναν ἴσια μ' ἐκεῖνον τὰ γέλοια τὰ ὀλόχυτα. Ἀκουγε κάτω τίς χαρὲς ξέννιαστες στὸ ἐλαφροπέταγμα τους.

Πόση ζέστα καὶ πόσο βάρος εἶχε μέσα του!

Γαληνὰ σύρθηκε μέσα στὸ σπῆτι ἕνα τραγοῦδι σὰ γέλοιο ἁρμονίως, μὲ

Ξένη φωνή άντρίκια, πού ήταν ή φωνή 'Εκείνου.' Γστερα άκούστηκαν τά γέλοια πιό ζωηρά σά νά κρύβαν πειράγματα — άπ' εκείνα τά πειράγματα π' ακολουθούνε πάντα τή χάρη τής νιότης. Και στην καρδιά του, του είπε τότες του κακού μιά λιγοδρα πώς φιλήθηκαν κάτω οι άρραθωνιασμένοι.

...Τά χείλια εκείνου τήν έφίλησαν . . . κ' εκείνη του φίλησε όλη τήν κάψα τής λευκότητος του εκεί . . . σ' εκείνα τά χείλια !

... "Αχ ! τί πόθος !

'Από τό τρέμουλο τής ψυχής του ούτε μιά ιδέα δέν μπορούσε νά κλοδέση. 'Αδιάκορτα τόν παίδευε κάτι άόριστα φρικιαστικό . . . και σταλοβολούσε άπ' έσδοτς, μέσ στην καρδιά του, σταλοβολούσε βαρειά βαρειά τό αίμα μιάς θέρυμης του φόδου . . . Πόσο άγριες μορφές του δείχναν όλα, πού ή ματιά του άγγιζε ! Κ' ή ψυχή του σφιγμένη γύρευε στής νύχτας τ' άπαλόπνοια νά βοσκολογήση κι άλλο σκοτάδι κι άλλους ήχους μιάς τραγικότητας άσώπαστης . . .

... Στο λιανισμένο είναι του, όλο και θέριευε τό βαθυρώτημα γιά τό τρισάνομο πάθος, πού τά χείλια εκείνα του τόφεραν, και πού του φούχτικζε ματωμένο τά σπλάχνα του τά ματωμένα.

'Ενα άσύγκριτο πείσμα φώλιαζε σ' εκείνα πού τόν ρήμαζαν μέ τή ψυχή τους και χιλιάδιπλη σκληρότητα.

"Αχ ! δέν μπορούσε νά κατεδής κάτω στην κάμαρη, νάρτη μπροστά τους και νά τους παγώση τή χαρά μέ τό άρυτρώμαγμα, άμιλητος . . . δέν μπορούσε νάρτη μπροστά τους νά τους δώση τών νεκρών τό ξεθώριασμα μέ τήν άνάσα του πού θάσερνε κατόπι τής μιά πνιχτή μυρωδιά κοιμητήριου . . . Δέν έπρεπε νάχουν τόσο αίμα τά χείλια εκείνα . . . δέν έπρεπε νά δείχνουν τέτιο πύρινο γούριασμα δύναμης . . . 'Η θύμησή τους του έφερνε μιά κατακόκκινη θελιά γύρο στο λαιμό, πού τόν έσφιγγε, α ! πώς τόν έσφιγγε εκείνη ή θελιά ή κατακόκκινη ! και του φούσκωνε τά μάτια, του τά γούρλωνε, σά γιά νά τά βγάλη και νά τ' άφήση νά κυλίσουν, ξερχμένα άπό τόν πολύ τους τρόπο, μέσ στον κίτρινο ιδρο τής μούρης !

"Α ! τί βραδείά. Θεέ μου !

Δέν μπορούσε νάρτη μπροστά τους, γιατί τό πάθος του έλεγε μέ τή δύναμή του, πού δέ θά τήν περνούσαν όλα τά πάθια τών ανθρώπων όλων μαζεμένα, του έλεγε πώς θάσόνε πιά τό γέρικο κουράρι όταν ξανκντίκρζε τά χείλια εκείνα τ' άχόρταγα γιά τίς ουσίες τής ζωής . . . τά φλογόθωρα χείλια μέσ στο γαλήνιο πρόσωπο !

Θυμήθηκε και τά μάτια εκείνης . . . τί πόθος κρατιούνταν στα ματόκλαδά της . . . και πώς τά θάραινε έρωτόχαρος και γλυκονυσταγμένος αυτός ό πόθος !

Και μέ τή θύμητη αυτήνα πιό δυνατά του έσφιγγε ή κατακόκκινη θελιά τό λαιμό — έννοιωθε πλήγιασμα εκεί, τό καρδί νά χώνεται μέσ τόννοιωθε — και τά μάτια λίγο θέλαν γιά νά χυθούν.

"Όλη τή νύχτα έτσι τήν πέρασε και τά ξεμερώματα άπ' τήν άγωνία τής νύχτας πού άφηνε τά μάγια τής στίς φωνές του άρχονόκορα, πήρε μέσα του ένα σύγκρυσ πού όλη του τήν άντάρα τή χώνεψε σέ πίκρα σκοταδερή κι άνείπωτη.

Σά νάδειαιζε τό μέσα του, και ή γύμνια του άδειου έφερνε μαζί τής τήν πιό πονεμένη κλάψα . . .

Τώρα νόμιζε πώς νύσταζε.

Οι άλλοι είχαν φύγει άπό κάμποση ώρα, και άκέρθηκε τό Ζαχειράκη. 'Η θελε νάρτη κοντά του, νά του πη δυό λόγια. — Καταλάβαινε πώς αυτό θά του χάριζε κάποιο ξεκούρασμα . . . ίσως κι όλο τό ξεκούρασμα πού του χρειάζονταν.

'Αρχισε νά κατεβαίνει φορτωμένος τήν καμπούρα του. 'Ακούμπησε στα κάγκελα, κι αυτά τρίζανε άπό παράλυτη άδυναμία.

Σάν έφτασε κάτω, τό πάτωμα κάτι μουρμούρισε, και του φάνηκε του Κακού πώς τό πάτωμα βάραινε άπ' εκείνονα. Θαρρείς πώς τό άδειο τό πικρό ήτανε βαρύ — άσήκωτο !

Στην καρέκλα του ό Ζαχειράκης κοιμούνταν, μέ τίς φλέδες φουσκωμένες στο μέτωπο και στο λαιμό. 'Ο Κακός τόν ξύπνησε και τούπε σιγαλά, σά νά φοβούνταν κάποιον.

— 'Ηθελα νά σου πω δυό λόγια Ζαχειράκη . . .

— 'Έχεις δίκιο ό,τι και νά μου πής. 'Ηπικ άπόψε τόσο . . . τέτιο γλέντι, δέν τό ξανάδα . . . 'Αφησε μακρόσυρτο χασμούρημα, κ' ύστερα τόν έπιασε ένας σαλιάρης βήχας . . .

Είδε τότες ό γέρος πώς ούτε νά μιλήση μέ τό Ζαχειράκη θά μπορούσε. 'Ενα κακοφύσητο άγέρι του έπικρνε άπ' έμπρός κι αυτό τό κάποιο ξεκούρασμα, ίσως όλο τό ξεκούρασμα πού του χρειάζονταν. 'Απόψε ό Ζαχειράκης ήτανε πνιγμένος στην καταχνιά του μεθυσίου, δε θά κατλάβαινε άπόψε τά λόγια του. Μπορεί και άλλες φορές νά μην τά καταλάβεινε. Μά τότες ό Κακός δέν είχε μέσα του αυτό τό άδειο, τό άσήκωτο, πού του άνοιγε πιότερο τά μάτια. Τώρα καθαρά, έδωπε πώς ήταν άδύνατο νά καταλάβη τά λόγια του αυτός, ό ριχμένος στην κρυσουζάλιστη άκαμωσιά . . . Κ' ήθελε νά του πη δυό λόγια . . . δυό λόγια . . .

Τό άδειο όλο και πιό άπονα τόν κούραζε κ' ή δίψα του τόν στέγνωσε, πνιχτικά.

'Ακόμα ό Ζαχειράκης έδηγε, κ' ή κάμαρη κόντευε νά νεκρωθής άπό τό βήχα του κρυσίου. Στού κακού τά γόνατα δακρολόγησε όκνό ένα μούδισημα . . . κι όλόκληρο πήγαν νά τόν πνίξουν νά μεθυσμένα χνώτα του άλλου — τά ξένα και τ' άδιάφορα . . .

Κ' ήθελε νά του πη δυό λόγια . . .

Κάτι τόν έσπρωχνε γιά νά φύγη μακριά, ξεμακριά, γιατί γρήγορα τά χνώτα θά τόν έλόγιζαν, και θά του ήταν άδύνατο νά φύγη πιά.

... 'Η λάμπα πρόδινε όλη τής τήν άρρώστια σ' έναν άσπρο θάνατο,

πού απ' τὰ παράθυρα όνειροπερνούσε, χύνοντας στὰ γύρω γλυκοτρόμχημα. Παίρναν στὴν όψη τους λιγωμένα χλωμιάσματα τὰ στόρια — πού είχα, λησμονήσει τὴν άνατριχίλα τῆς ζωῆς — καὶ λίγοι θαθύδουλοι ίσσοι κρεμιούνταν στὸ χαμηλὸ ταβάνι . . .

Τὸ χαλὶ άγνοθωριάζονταν — τὸ χαλὶ με πνιγμένα τὰ χνουδάτα νιάτα του κάτω απ' άχνάρια, πού ξέχασαν τὴ ζωὴ τους στὸ θεμπὸ μεράκι τοῦ καιροῦ . . .

Άργά, φορτωμένος τὴν καμποῦρα καὶ τὸ άδειο — πού έκχε το πάτωμα νὰ τρίξει, — άργά, καὶ με τὸ κεφάλι ριχμένο μπρὸς θλιμένο, σὰ ν' άκολουθοῦσε τὸ λείψανο παλυκαπημένου του, τὸ δικό του τὸ λείψανο . . . τρέθηξε στὸ σαλόνι τ' άπόμυνο . . .

Τὸ στόμα του είχε στραβώσει απ' τὴν πίκρα τῆς στέγνης.

Μόλις μπῆκε μέσα καὶ στὰ μάτια του φάνταξαν οἱ πορφυρίνες άγκαλιές τῶν επίπλων.

Ά! τί φλόγα πέρασε απ' τὸ νοῦ του!

Με μιὰς σύρθηκε, στὸ λαιμό του σύρθηκε ἡ κόκκινη θελιά, πληγιάζοντας τίς πληγιές στὸ επίμονό της σφιξίμο . . . λαχάνιασε απ' τὴ φρίκη . . . κ' έπεσε πιά στὸ πάτωμα, βαρὺς κάτω απ' τὴν καμποῦρα, τρίβοντας στὰ δάχτυλά του με κοκκαλιάρια δύνχημι τίς τρεῖς κολλητὲς τρίχες τῆς κάρας . . .

Κ' ήθελε τόσο νὰ τοῦ πῆ δυὸ λόγια . . .

Σάν ξεφάντωσε ἡ μέρα τὸν ἡῦραν άρρωστημένο.

Πέρασε καιρὸς, ξέχασαν ὅλοι πῶς μιὰ φορὰ τὸν ἡῦραν άρρωστημένο στὸ ξεφάντωμα τῆς μέρας, μ' άπό τότες λίγες φορές μίλησε ὁ Κακός — καὶ κανένας δὲν κατάλαβε τὰ λόγια του — γιατί πάντα παράξενη δίψα τοῦ μάζωσε στὸ λάρυγγα τῆ σβραχνάδα ενός καινούριου κα άμολόγητου πόθου.

Σεπτέμβριος 1918.

ΘΡ. Α ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

Η GIOCONDA ΤΟΥ D'ANNUNZIO

Κάθε έποχή παρουσιάζει τούς μεγάλους άντιπροσώπους της. Τὸ πνεῦμα, της, οἱ πόθοι της, ἡ θέληση κ' ἡ εύρωστία της, ένσαρκώνονται μέσα σὲ μερικές ψυχές, καὶ απ' εκεί σκορποῦνε τὴν καταπληχτική τους άχτινοβολία. Μετά στὴν τεράστια φωτοχυσία αὐτῶν τῶν μεγάλων ψυχῶν αίσθάνεται κανεὶς τὸν παλμό τῆς έκστασης, θουτιέται δλόκληρος σ' ὅ,τι άποτελεῖ τὸ άπόσταγμα, τὴν οὐσία, τὴν ὑπόσταση τῆς ζωῆς. Ἡ παρουσία τους μάς δονίζει, μάς ξενιτάζει πέρ' άπό τὰ συνηθισμένα, στὸν ὑπέροχο ὄραμακτισμὸ εκείνου, πού άποτελεῖ τὸ λόγο κάθε ὑπαρξῆς.

Τέτοιος, κατὰ τὴν αντίληψή μου, συγγραφέας είναι ὁ D'Annunzio καὶ τέτοιος ἐξαιρετικὰ παρουσιάζεται στὸ άριστούργημά του ἡ Gioconda.

Όταν ὁ ὑπέροχος Nietzsche έσπασε ὀργισμένος τίς πλάκες τοῦ νόμου πού είχε χαράξει ίσος με τὴν ἡ ταπεινὴ συνείδηση τῶν λαῶν, καὶ σκέφτηκε ποιὸς θάρχουνταν ν' άναστηλώσει τίς νέες αξίες, παρουσίασε τὸν Ζαρατούστρα. Ὁ Ζαρατούστρας στάθηκε ἡ οὐσία τῆς θετικῆς διδασκαλίας του. Ποιοί, ρωτᾷ μέσα στὸ έργο του, θὰ δημιουργήσουν τὸ περιδάλλον ἔπου θὰ μπορέσει νὰ προσάλη καὶ νὰ ζήσει ὁ ὑπεράνθρωπος; Οἱ δημιουργοί, άπαντᾷ, τοῦ μέλλοντος θὰ εἶναι εκείνοι πού θάχουν τὸ θάρρος, τολμηροὶ έρευνητὲς τοῦ άγνωστου, νὰ βαδίσουν μόνι γκρεμνώνοντας στὴν άνάγκη ὅ,τι θὰ εμπόδιζε τὴ σύλληψη καὶ τὴν έκτέλεση τῆς σύλληψῆς. Δημιουργοὶ τῆς μεγάλης ζωῆς θὰ εἶν' εκείνοι πού στις μεγάλες στιγμές τῆς ὑπαρξῆς τους θάχουν τὴ δύναμη νὰ βγάλουν άπό τὰ σπλάχνα τους αξίες νέες, πού σύμφωνα με τὴν τάση τους θὰ δουλεύουνε στὴ θέληση τῆς δύνάμεως. Μέσα σ' αὐτοὺς τούς δημιουργοὺς, στὴν πρώτη γραμμὴ βρίσκονται οἱ άρτίστες, ὅσοι λατρεύουν τὴν τέχνη. Πολλές φορές, καὶ πολλοὶ μίλησανε γιὰ τὴ σχέση πού μπορεῖ νὰ παρουσιάσει ἡ τέχνη με τὴν ἠθική, τὸ ὄρατο με τὸ άγαθό. Πολλές φιλοσοφικές σχολές καταπίστηκαν αὐτὸ τὸ ζήτημα. Οἱ περισσότεροὶ καὶ μάλιστα ἡ σχολὴ τῶν spiritualistes γνωμοδότησαν πῶς ἡ τέχνη πρέπει νὰ διαφεντεύη τὴν ἠθική, τὸ ὄρατο πρέπει νὰ εἶναι ὄργανο καὶ μέσο τῆς ἀρετῆς. Ὁ Zola καὶ οἱ ὀπαδοὶ του είχανε παρουσιάσει ὀδισιαστικά, ίσως γιὰ πρώτη φορὰ, τὴ θεωρία τῆς τέχνης γιὰ τὴν τέχνη, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Brunetiere, με τὴν εύκαιρία τῆς ἐπιτηρίδας τοῦ Zola, έγραψε τὸ λιθελλό του ενάντις στὸν άνήθικο αὐτόνα φυσιοκρατισμὸ.

Μὰ κανένας δὲ μίλησε γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ τόσο παστρικά καὶ ξεάστερα ὅσο ὁ Nietzsche. Ὁ άρτίστας εἶπε ὁ Nietzsche, εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ μέλλοντος. Καὶ γι αὐτὸ, έχει τὸ δικαίωμα νὰ τραβήξει πέρ' άπό τὸ καλὸ καὶ τὸ κα-

κό, όταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ σύλληψή του, ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ γέννηση τοῦ ἀριστουργήματος.

Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σταματήσει τὴν ἐμπνευση τοῦ καλλιτέχνη. Κανείς δὲ μᾶς ἀπόδειξε πὼς τὸ καλὸ εἶναι τὸ διαμάντι τῆς ζωῆς, πὼς τὸ καλὸ μπορεῖ νὰ σταθῇ τὸ ἀπαραβίβαστο κ' ὑπέρτατο κριτήριον τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων τῆς ζωῆς. Αὐτὴν ἴσως ἴσως τὴ γόνιμη ἰδέα ἐρχεται νὰ παραστήσῃ στὸ ἔργο του ὁ D'Annunzio.

Φύση πλούσια, γοργή, ὀρμητικὴ, ποὺ μέσα της κυκλοφέρει ἡ λάδα τοῦ ἰταλικοῦ Βεζούβιου, ἐτοιμὴ νὰ βουτηχθῇ γιὰ νὰ ρουφήξῃ στὴν ἡδονὴ τῆς σάρκας καὶ τῆς καλλονῆς, ὁ D'Annunzio ἦταν καμωμένος νὰ παρουσιάσῃ σὲ μιὰ δραματικὴ πάλη τὴν ἰδέαν τοῦ Νίτσε. Οἱ τρεῖς τύποι ποὺ μᾶς παρουσιάζει στὸ δράμα του θὰ παραμείνουν ἀσύγκριτοι στὴν οὐσιαστικὴ καὶ πραγματικὴ ἀποτύπωση ὀρισμένων ἰδεῶν.

Ὁ ἀρτίστας, ὁ πεπρωμένος δημιουργὸς, εἶναι ὁ Lucio. Ὁ Lucio εἶναι μιὰ μεγάλη δυνάμει, μιὰ δύνάμη δημιουργικὴ θαυμάσια, ποὺ γιὰ πολλὴν καιρὸ μνήσκει οὐδὲν, μικρὴν καὶ ἀγονὴν μέσῃ στὴ φυλακὴ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ γυναίκα του, ἡ Sylvia, ἡ σεμνή, ἡ σοβαρὴ, ἡ ψυχρὴ ἴσως μ' ἓνα βαθμὸ Sylvia, τὸ πρότυπο αὐτὸ τοῦ ἀγαθοῦ — καὶ τὸ ἀγαθὸ στὴν περίστασιν αὐτὴν εἶναι ἡ συζυγικὴ ἀφοσίωσις καὶ λατρεία — εἶναι γιὰ τὸν Lucio ἡ στέρωσις, ἡ φτώχεια. Μέσα στὰ χᾶδια τῆς ὁ Lucio πνίγεται, ὁ δημιουργὸς μνήσκει στείρος.

Ἡ ἐμπνευσὴ του παγώνει στὸ φιλημὰ ποὺ πετᾷ ἀγαθὸ καὶ ἀχρωμὸ ἀπὸ τὰ σεμνὰ τῆς χεῖλης. Ὁ Lucio εἶναι ὁ ἀνήσυχος δοῦλος, ὁ σκλάβος ποὺ σταναχωριέται ἀπὸ τὰ χᾶδια τῆς γυναίκας του. Ἡ Sylvia δὲν ἐμπνέει τὸν Lucio, δὲν τὸν σπρώχνει στὴ δημιουργίαν ἐκείνου ποὺ πρέπει νὰ δημιουργήσῃ. Ὁ Lucio δικαιοθάνεται, νοιώθει κάποτε ἐκστατικὸς μέσα στὰ σπλάχνα του τὰ σκιρτήματα τοῦ ἀριστουργήματος ποὺ γεννιέται, καὶ αὐτὸς δὲν ξέρει πὼς. Μέσα του ξυπνᾷ μιὰ δημιουργία ποὺ τὴν νεκρώνει, ποὺ τὴν ἀφανίζει ἡ γυναίκα του. Ὁ Lucio γίνεται σκεπτικὸς, κυττάζει τὴν γυναίκα του, πέρ' ἀπὸ τὸ ἀγαθὸ. Γυρεύει ἐκείνην ποὺ θὰ τοῦ δώσῃ τὴ σπρωξιάν, ποὺ θὰ τὸν συναρπάξῃ μέσα σὲ μιὰ ἐκστασιν δημιουργικὴ. Ἡ γυναίκα αὐτὴ εἶναι ἡ Gioconda. Ποτὲ ὁ D'Annunzio δὲ στάθηκε τόσο ὑπέροχος, ὅσο στὴν παράστασιν τῆς εἰκόνας τῆς. Ἡ Gioconda εἶναι τὸ ἀποτύπωμα τῆς ὀραίας σάρκας. Ἡ Gioconda εἶναι ἡ γυναίκα ποὺ ἐμπνέει, εἶναι ἡ ἱέρεια τῆς ἐκστασης, τῆς ἡδονῆς, τοῦ ἀνώτερου ὀπτασιασμοῦ. Ἡ σπαρταριστὴ σὰρκα τῆς μὲ τὶς στρογγυλὰς τῆς γραμμὰς, ἡ σὰρκα αὐτὴ ποὺ φορμαρίστηκε ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ ὀραίου σὲ καλλιτέχνημα σύμμετρο, ρυθμικὸ, ἀρμονικὸ, κρύπτει μέσα της τόσο δύνάμη συγκεντρωμένη, τόσο θέρη, τόσο πλῆμα, τόσο ἤλεκτρο ποὺ μπροστὰ τῆς θὰ φτερῶτῃ ἢ φωνηθεῖς τοῦ τεχνίτη σὲ σφαῖρας δημιουργικὰς. Αἰώνιος τύπος τῆς γυναίκας, ἡ Gioconda εἶναι προωρισμένη ν' ἀνταμώσῃ τὴ μεγαλοφυῶν, νὰ τὴν ἐρεθίσῃ, γιὰ νὰ γεννηθῇ τὸ ἀριστούργημα, γιὰ ν' ἀνάψῃ ἢ λαμπάδα τοῦ ὀραίου. Καὶ ὁ Lucio φανερώνεται στὴν ἀντάμωσίν της.

Κάτω ἀπὸ τὸ θέλημα τῆς καλλογραμμῆς τῆς σάρκας, μέσα στὸ μεθύτι τῆς βουβίας, τῆς ὀλοψυχῆς ἡδονῆς, δημιουργεῖ ἐκεῖνο ποὺ τόσο καιρὸ περίμενε, ἐκεῖνο ποὺ ἦταν προωρισμένος νὰ δημιουργήσῃ, τὸ ἀριστούργημα. Ἡ πνοὴ τῆς Gioconda εἶναι ἡ δημιουργικὴ πνοὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ δίνει τὴ μορφήν καὶ τὴν ψυχὴν στὸ ἄψυχο καὶ ἀνίδεο πλάσμα τοῦ Lucio.

Ὅμως, ἡ δημιουργία αὐτὴ ἡ μεγάλη κ' ἡ αἰώνια ποὺ γιὰ χάριν της ζοῦνε καμμιά φορὰ ἐποχὰς ὀλόκληρες καὶ ποὺ ὁ Nietzsche δὲ θᾶδρισκε καθόλου ἄδικον νὰ δουλεύουνε, γιὰ χάριν της, σὺν εἰλωτες τὰ πλήθη τῶν θνητῶν, συντελέστηκε ἀραγε ἀμέσως; Ὁχι. Ὁ Lucio πολέμησε. Τὸ ἀγαθὸ — ποῦταν γι' αὐτόνα ἢ γυναίκα του — πάσχισε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ φανέρωμα τοῦ καλλιτέχνη. Ἡ ἀντίληψις τῆς ἠθικῆς προσπάθησε νὰ σκοτώσῃ τὸ ἔργο τοῦ ὀραίου. Τὸ πῆδημα, τὸ πέρ' ἀπὸ τὸ ἀγαθὸ στάθηκε γιὰ τὸν Lucio ἐπικίνδυνον. Ὁ Lucio ἄρχισε τὸ πῆδημα, μὰ στὸ ἀναμεταξὺ ἔχασε τὸ θάρρος του. Τρομαγμένος, θέλησε γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ γυρίσῃ πίσω. Θέλησε νὰ γυρίσῃ στὴν ἡρεμὴ ἀγκαλιὰ τῆς γυναίκας του καὶ μέσα σ' αὐτὴν νὰ βρῇ τὴ γαλήνην, μὰ καὶ τὸ ξεθύμασμα τῆς ἰδέας του, τὸ σῶσιμον τοῦ ἔργου ποὺ λαχτάρισε. Ἡ Sylvia, τὸ ἀγαθὸ, φάνηκε, γιὰ μιὰ στιγμὴ, πὼς νικοῦσε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ, φάνηκε πὼς θὰ τραβοῦσε τὸν καλλιτέχνη μὲ τὸ μέρος της, πὼς θὰ συγκρατοῦσε τὸ πέταγμα του, πὼς θὰ πνιγε τὴ δημιουργικὴν του τόλμη. Ὁ Lucio πούλιον πρὶν τραβοῦσε μπρός, γκρεμιστὴς μαζὺ καὶ πλάστης, φάνηκε τὴν πὼς διαστάζει, πὼς ἀρνιέται τὴν ἀρχικὴν του χειρονομίαν καὶ πὼς νοσταλγεῖ τὸ συνηθισμένον καὶ κοινότατον ἀγκάλιασμα τοῦ ἀγαθοῦ. Εἶχε ὅμως ὁ Lucio κάποιαν ἀνώτερη ἐντολήν.

Εἶταν τὸ χεῖρ ποὺ θὰ ἀποτύπωνε τὴν ἰδέαν τὴ γόνιμη, τὴ μεγάλη, τὴν ἀκαταγώνιστη, τὴν ἰδέαν τοῦ ὀραίου. Κ' ἡ ἰδέα αὐτὴ ἔγινε νικητριά. Ὅσοι ἀπὸ τὶς πρῶτες ἀτολίμας, ξανασηλώνονται δυνατὴ καὶ μὲ τὴν θέρη τῆς μυσταγωγίας σπρώχνει τὸ Lucio νὰ φτάσῃ πέρ' ἀπὸ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ. Καὶ πέρ' ἀπὸ αὐτὸ τὸ σύνορον, ὁ Lucio βρέθηκε στὴν πραγματικότητά τοῦ ὀραίου. Πέρ' ἀπὸ τὴ Sylvia, κάτω ἀπὸ τὴν λαχτάρ στῆν καὶ βαθειὰ ἐμπνευσιν τῆς Gioconda, μέσα στὸ καυστικὸν φιλημὰ, μέσα στὸ πύρινον, στὸ ἀγριο καὶ φλογερὸ ἀγκάλιασμα, συλλαμβάνει ἐνθουσιασμένος τὴ Λευκὴ Gioconda. Ἡ ἀμορφὴ λάσπη τοῦ ἀργί' ου μεταμορφώνεται ἀπὸ τὴ μαγείαν τῆς ἀγάπης του, γίνεται ζωντανὴ ψυχὴ, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ χαμόγελο τῆς Gioconda. Κ' οἱ δύο ἐρωτευμένοι εἶδαν τὸ παιδί τους, ποὺ πῆδηξε λαμπρὸν καὶ αἰώνιον, ἀπὸ τὸν ἀπρὸ τοῦ ὀραίου ἀσπασμοῦ. Τί σημαίνει, ἂν στὸ μεταξὺ ἡ Sylvia λυώσῃ ἀπὸ τὴν ὀδύνη τῆς ἀπιστίας τοῦ ἀντρός της; Πι πειράζει, ἂν τὸ ἀγαθὸ περιφρονήθηκε, τσαλαπατήθηκε μαζὺ μ' ἐκείνη; Ὁ σκοπὸς εἶταν νὰ θριαμβεύσῃ τὸ ὀραῖον, νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ἀριστούργημα — πέρ' ἀπὸ τὸ Καλὸ καὶ τὸ Κακὸ.

ΜΙΑ ΖΩΗ

(Συνέχεια από το προηγούμενο φυλλάδιο.)

V.

15 Ιούλη 19 . . .

Τις περασμένες γυρνώντας απ' το νεκροταφείο στο σπίτι ηώρα την καλή γρηά μονάχη κάτω απ' τή μεγάλη σκιάδα του κήπου. 'Από χρόνια τώρα το μώρικο σαλκίμι, μιὰ παληά τριανταφυλλιά που δίνει χιλιάδες μικρά κίτρινα τριαντάφυλλα κ' ένα αγιόκλημα ντυλίζονται αγκαλιασμένα στους χαμηλούς της ξύλινους στύλους και μοσκοβολούν ολόγυρα σε ύαθμό που ξελιγόνουν και κοιμίζονται. 'Από ένα άνοιγμα βλέπεις μακριά τή δύση ανάμεσα απ' τις άρχαϊκές κουρτίνες του σαλκιμιού με τις άρμονικές του καντηλές, και τ' άργο σαλέμματα των τριανταφύλλων στα βραδυνά φυσήματα. Πήρα ένα παληό κάθισμα που σέρνονταν κάπου εκεί στην άκρη και κάθησα πλάι στη γρηά.

Δέ θα ξεχάσω ποτέ τήν όμορφιά της βραδυάς αυτής. Χιλιά δυό άρωματα γεμίζαν τόν χλιαρόν άέρα, κ' ήταν τό ήσυχα ξεψυχήματα των τριανταφύλλων που ξεφυλλίζονται ξαφνικά, βαρυά από μύρο και δροσιά σαν να τά σκοτώνη ή ίδια τους όμορφιά, τά ποθητικά λιγώμα α των γιασεμιών που ξεχώνουν άνοιγων ας, μόλις νυχτώση, όσα φιλιό πήρα κλειστά απ' τόν ήλιο τήν ήμέρα, ό παρθενικός άνασασμός των άσπρων κρίνων που όνειρεύονται όρθιοι και ίερατικοί τό μεγάλο θάμμα.—Πού και πού ένα μικρό τρυποκάρυδο τινάζουνταν μέσ' στα φύλλα, μισάρχιζε ένα τραγουδι και σώπαινε κατόπι σα να φύλαγε να του άποκριθούν από κάπου και πάλι ξανάρχιζε και σώπαινε. 'Η ήσυχία της νύχτας που κατέβαινε, ή κοκκινάδα του βασιλέμματος που χλώμιαζε, χλώμιαζεν όλοένα εκεί κάτω πίσω απ' τά εύτυχισμένα δουνά, οι μυρωδιές των λουλουδιών που ξανάφταν όσο βράδυαζε, έφερναν ένα ήδονικό νύσταγμα, τό νύσταγμα που ξυπνά τήν ψυχή, και άνοίγει άργά τή χρυσή πόρτα των όνείρων. 'Όρες άλγισμόνητες που ξαγνίζου τήν ύπαρξη, όσο κι αν έχη πέσει της έρμηνεύουν με τή χαϊδευτική γλώσσα της έμμορφιάς τό δρόμο που πρέπει να πάρη και της άνάθουν τήν ίερήν άνάγκη της αγάπης, που όσο τυραννεί τόσο γλυκύτερη είναι.

Τέτοια ήταν ή ώρα που άκουσα για πρώτη φορά τή ζωή του φίλου μου κ' έμαθα τήν άρχή του μυστικού που τή βάραινε. Τό τρυποκάρυδο τραγουδούσε στις φυλλές κ' οι εύωδιές των άνθων έμεθούσαν. Κι από τή στιγμήν εκείνη δέν ξέρω πως ή λυπητερή αυτή ιστορία μου έρχεται ντυμένη στο νού

ντυμένη με κάτι απ' τό έρημικό τραγουδι του πουλιού, από τ' άρώματα των ρόδων που ξεφυλλίζονται άφωνα, μέσ' στη σκιά, κι απ' τό βαθύ ήλιοθασίλεμμα πίσω απ' τά δουνά.

— Δέν του πήγες ούτ' ένα τριαντάφυλλο απ' τήν τριανταφυλλιά που άγαπούσε, μου είπε ξαφνικά, ή γρηά, ξέροντας πως έγυρνούσα απ' τό νεκροταφείο. Τή βλέπεις; στέκεται εκεί κάτω από χρόνια ή ίδια με τά μεγάλα της άσπρη τριαντάφυλλα. Κάθε παλοκαίρι, στα πυκνά της φύλλα στήνει τή φωλιά του ένα τρυποκάρυδο, αυτό που άκοβς να κελαϊδή. Κανένας δέν τό πειράζει. 'Απ' τόν καιρό πώρυγεν εκείνος κανείς δέν έρχεται να κόψη τά λουλούδια της. 'Ανοίγουν, μπαίνονται και πέφτουνε στη ρίζα του δέντρου. Ποιός έχει τώρα πειά καρδιά να τήν κυττάξη; Θα ρημάξη σε λίγο κι αυτή όπως όλα έδω μέσα. 'Αν δέν παράγγελε να μείνη ξερό τό μνήμα του θα πήγαινα να του τή φυτέψω εκεί με τά χέρια μου. 'Έχει τήν ιστορία της αυτή ή τριανταφυλλιά μέσα στη ζωή του.

'Η γρηά κατάλαβε τήν έπιθυμία μου να μάθω αυτήν τήν ιστορία. Τα σδυσμένα της μάτια άνάδωκαν μιάν άλλόκοτη λάμψη χαράς όπως κάθε φορά που μιλούσε για τό παιδί της. 'Η τριανταφυλλιά γένηκε μιή αίτία και γύρευε συχνά τέτοιες αίτιες ή καλή γρηά. 'Όπως όλοι οι γέροι, έζούσε κι αυτή με τ' άπομεινάρια των παληών καιρών, άδιάφορη για τόν άλλο κόσμο, τόν καινούργιο που δούζεν ολόγυρά της. 'Η ώρα ήταν γλυκειά, ήταν ή ώρα που θυμούνται, κ' ή γρηά άρχισε τήν ιστορία του παιδιού της. Τώρα όλα κοιμώνταν γύρω, σ' έναν ύπνον από άρωμα. Κι για μιή στιγμή, εκεί που άκουα στη σκιά κρατώντας τά μάτια κλεισμένα, μου φάνηκε πως ή αδύνατη φωνή της γρηάς ήταν μιή άπόκοτμη ψαλμουδική που άργαστάλαζεν απ' τήν ψυχή των λουλουδιών και μου έρμήνευε τ' όνειρο που έύλεπεν ό κήπος.

VI.

«'Ενα άπομεινήμερο, σαν τό σημερινό, ήταν 'Ιούνιος, ήρτε να μ' εύρη. Είχα αρκετό καιρό να τόν διώ. 'Ηταν χλωμός κι άποκαμωμένος σα να σηκώθηκε από καμιά βαρυάν άρρώστια. 'Όταν του ρώτηξα τι έχει χύθηκε στην άγκυλιά μου, έτσι όπως στον καιρό που ήταν μικρός, και χωρίς να μ' άποκριθή έκριψε τό πρόσωπο στον κόρφο μου κ' έκλαψε. 'Όταν σηκώθηκε δέ μου είπε τίποτα, μ' έγύρευε μονάχα αν τόν ήθελα να μείνη δυό τρεις μέρες στο σπίτι. Φαντάζεσαι αν δέχτηκε. Τι χαρά για μένα ν' άκούω τή φωνή του μέσα στις κάμαρες, να τόν νοιώθω ν' άνεβοκατεβαίνη, όπως στον παληό καιρό, τις σκάλες που έμειναν τόσο καιρό βουδές! Μά δέν είχε πειά τή ζωηράδα του τήν παιδικία. 'Ηταν τότε δεκαοχτώ χρονώ. Είχε γένη σκερτικός και μιλούσε λίγα, πολύ λίγα. 'Όσο κι αν πάσχισα τήν ήμέρα εκείνη να μάθω ποιό ήταν ή αίτία της λύπης του δέν τό επέτυχα. δέ θέλησε να μου πη τίποτα. 'Αργότερα έμαθα πως είχε φύγη απ' τό σπίτι του γιατί του είχαν πη ξάστερα πως δέν ήταν για τίποτα. Χρόνος ολάκερος που είχε τελέψη τό σχολειό

κι άντις νά πάγη νά γυρέψη δουλειά, αυτός κλεισμένος στην κάμαρά του, μελετούσε κ' έγγραφε νύχτα μέρα, πράγματα του άέρα, όπως έλεγαν. Τόν είχαν βαρεθή ! Φτωχό παιδί ! Δέν κατάλαβα ποτέ ούτ' έγώ, νά πώ πώ τήν αλήθεια τί ζητούσε νά κάμη· είμαι μιá άπλή κι άγράμματη γυναίκα. Μά όταν τόν έδλεπα, τίς λίγες μέρες πού έμεινεν έδω πέρα, νά γράφη, όλο νά γράφη, σκυμμένος στό τραπέζι τή νύχτα, με τό μέτωπο συνεριασμένο και τά μάτια καμμένα άπ' τήν άγρόπνια, δέν ξέρω, έχω άσπρα μαλλιά, παιδί μου, πήγαινα νά τόν παρακαλέσω νά μήν κουράζεται πειά, μισάνοιγα τήν πόρτα του, σιγά σιγά, νά μήν τόν ξαφνίσω . . . κάτι με κρατούσε στό κατώφλι, σάν ένας φόβος, σάν μιá ντροπή, δέν καταλάβαινα κ' έγώ . . . κ' έφρουγα πάλι σιγά σιγά όπως είχα έρτη, χωρίς νά πώ πώς δέν έκαμε τίποτα, σάν τους άλλους. Κ' έλεγα μονάχα μέσ' στην ψυχή μου, βαθιά : «Θεέ μου δίνε του υγιά και δύναμη ! είναι χλωμός κι αδύνατος πολύ !»

«Όπως σίμωνε τό θράδυ κατέδηκα νά ετοιμάσω κάτι για τό δείπνο. Έκείνος βγήκε στόν κήπο. Ο ήλιος ήταν κοντά νά βραδείψη ήταν μιá έμορφη καλοκαιριάτικη βραδιά. Εκεί πώσκυβα ν' ανέβω λίγη φωτιά, άκούω πατήματα στην αύλή. Ήταν ή άνεψιά μου. Δέν τήν είδες ποτέ. Τώρα, είναι παντρεμένη και κάθεται έδω κοντά. Έρχόντανε τότε κάπου κάπου και μ' έβρισκε. Ήταν ένα κορίτσι ως 17 χρονώ, άσπρη σάν τό κρίνο, με τριανταφυλλένια μάγουλα, γαλανά μάτια και σγουρούξανθα μαλλιά. Άν και λίγο παχυά, ήτανε γοργή σά ζαρκάδι κι ανέβαινε στα δέντρα πιό άλαφρή κι άπό ένκν άντρα. Πήγαινε ακόμα σχολειό μά δέν αγαπούσε πολύ τά γράμματα.

« Ήρτε, πήρε μιá καρέγλα και κάθησε κοντά στό τζάκι. Ήταν κα τακόκινη άπ' τό δρόμο πού είχε κάμη για ν' ανέβη στό θουνό. Ξεκούμπωσε λίγο τό στήθος της, πήρε άπό τό χέρι μου τό γύφτικο φουσερό της γωνιάς κι άρχισε ν' άερίζεται. Ήταν τόσο έμορφη τήν στιγμήν εκείνη με τά μάτια μισοκλεισμένα άπ' τήν ήδονή της δροσιάς και της ξεκούρασης, με τά γυρίσματα του κρινάτου λαϊμού της δεξιά κι άριστερά για νά δροσιστή παντού, με τό στήθος πού άνεβοκατέβαινε γρήγορα κ' έτρεμεν όλόκληρο άπ' τά δυνατά χτυπήματα της καρδιάς και τά μαλλιά της πού άνεμίζονταν σά κάθε φύσημα ξεσκεπώντας τό μεγάλο της μέτωπο, ήταν τόσο έμορφη πού έσκυψα και τή φίλησα. Στόν κόρφο της είχεν ένα ώραίο άσπρο τριαντάφυλλο. Τό 'χε κόψη άπ' τήν τριανταφυλλιά πού βλέπεις περνώντας άπ' τόν κήπο.

— Έχω άπόφα έδω κάποιονα πού ξέρεις, της είπα.

— Ποιονα ; με βόιτησεν άνήσυχη, σπαλώντας σπουδαχτικά τό στήθος, και τόνα χέρι της έμεινε ακίνητο στόν άέρα με τό γύφτικο φουσερό της γωνιάς.

Δέν πρόφτασα νά της άποκριθώ. Εκείνος έμπαινε τή στιγμή αυτή, άφηρημένος διαβάζοντας κάτι πού διαστούσε στό χέρι. Έπερπατούσεν άργά

και άταχτα με τά μάτια στό χαρτί πού κρατούσε, ένώ τό πόδι ζητούσε νά βρῆ τό σκαλοπάτι της θύρας. Δέν άκουσε τίς όμιλίες, ούτε στοχάστη κε πώς δέν ήμουνα μονάχη. Εκείνη τόν έδλεπε κλεφτά, με πολλή περιέργεια ζητώντας νά τόν γνωρίση, κ' έγώ γελούσα.

— Πώς τά βρήκες τά λουλούδια ; του είπα.

Σήκωσε τό κεφάλι κ' ήταν έτοιμος νά μου ρωτήσης τί του είπα, όταν ξαφνικά άντίκρουσε τήν άνεψιά μου. Εκείνη χαμήλωσε τά μάτια και κοκκίνησε.

VII.

« Τά δυό αυτά παιδιά είχαν τήν ίδιαν ηλικία. Εκείνος τήν περνούσε τέσσερις κ'ν πέντε μήνες. Εκείνη ήταν κόρη μιáς πρώτης εξαδέλφης μου. Όταν πήγαινα στό σπίτι της μητέρας της, εκείνος μικρός ακόμα, (μόλις μιλούσε τότε), μ' άκολουθούσε, γιατί δέν μπορούσε νά κάμη στιγμή χωρίς έμένα, έπρεπε παντού όπου πήγαινα νά τόν παίρνω μαζί μου, στην εκκλησιά, στόν περίπατο, είτε άνέβαινα, είτε κατέβαινα, άλλοιως έκλαιε. Εκεί, στις άξιδέρφης μου τό σπίτι, τά δυό μικρά μονιάζανε. Γελούσαμε με τά καμώματά τους και με τίς μισές του κουβέντες. Στην αύλή έτρεφαν δυό γίδες. Κ' έπρεπε νά διίφε τά δυό παιδιά, όταν πολεμούσαν νά καθλικέψουν τά διαβολεμένα ζώα πού γλυστρούσαν όλοένα άπ' τ' αδύνατά τους άγκαλιάσματα τινάζοντας τό κεφάλι δεξιά κι άριστερά και κουνώντας νευρικά τήν μικρήν ουρά. Εκείνος έδειλίαζε, εκείνη ήταν πιό ζωηρή, δέν τήν άπέλιπζαν τά κουτρήματα, ούτε τά πεσίματα. Σηκώνονταν, έτίναζε γρήγορα τό φορεματάκι της και πολεμούσε, πολεμούσε ως πού κατώρθωνε ν' ανέβη στη ράχη της κατσίκας. Έσφιγγε τότε τά παχυλά της πόδια στα πλευρά του ζώου, κ' έσήκωνε καμαρωτά τά μικρά της χέρια. . . Ο άλλος τήν εκύτταζε με στόμα άνοιχτό, με τά χεράκια πίσω και γελούσε, όλο γελούσε. Πήγαινε κι αυτός ν' ανέβη στό άλλο ζώο, μά δέν τά κατάφερνε, έπερτε χάμω, έχανε τό θάρρος του, κ' έφρουγεν, ένώ εκείνη τόν έφώναζε νά ξαναρχίση.

« Πολλές φορές τό καλοκαίρι, πού έκαμε δυνατή ζέστη, κουρασμένα άπ' τό παιχνίδι, τά δυό μικρά ένόσταζαν και μαζεύονταν στις άγκαλιές μας. Τότε τά παίρνα και τά βαζα νά κοιμηθουνε στό ίδιο κρεβάτι. Θαρρώ ακόμα πού τά βλέπω άγκαλιασμένα στό κατάλευκο στρωματάκι πλάι στό παράθυρο. Έξω στόν κήπο οι τζιτζικες ξελαρυγκίζονταν. Ποῦ και πού καμμιά σπάνια πνοή κουνούσε τ' άνθισμένο άγιόκλημα πού σπαλούσε τό παράθυρο γεμίζοντας τήν κάμαρη με χλιαρές ευωδιές. Εκείνα κοιμώντανε κ' έλεγα : «Αύτοι θ' αγαπηθουνε μιá μέρα».

« Όταν εκείνη έγινε έπτά χρονώ, ή πατέρα της έπήρε τήν οικογένειά του κ' έφυγε νά πάη νά βρῆ ζωή άλλοῦ, πολύ μακριά, γιατί οι καιροί ήταν δύσκολοι. Κ' έτσι ό μικρός έχασε τή φιληνάδα του, κ' έμεινε χωρίς συντροφιά.

«Σταναχωρέθηκε πολύ στην αρχή κ' έμένα μ' έκαμε κόπο να τον βλέπω να παίζει μονάχος και παραπονεμένος σε μιάν άκρη, χωρίς διάθεση, πολλές φορές με μάτια βουρκωμένα. Κατόπι, όπως ήταν παιδί ακόμα, την εξέχασε λιγάκι με όχι κι όλοτελα. Καμμιά φορά στέκουνταν σαν άφηρημένος, θά λεγες πως κάτι λόγιαζε μακρυνό κι άδριστό πειά, και με ρωτούσε : «Πότε θάρτη;» κ' έγω του άποκρινόμουν «Του χρόνου τό Πάσχα». Κι όταν τό Πάσχα έφτανε και περνούσε, με ρωτούσε πάλι, γιατί δεν τό ξεχνούσε, κ' έγω του άπαντούσα : «Τό άλλο Πάσχα με τις πασχαλιές!» Με ρωτούσαν έτσι αρκετά χρόνια καρτερώντας ύπομονετικά τό Πάσχα με τις πασχαλιές που θά φερνε πίσω τή φιληνάδα του, ως που μεγάλωσε.

«Του τή θύμιζα κάποτε έγω. Άνοιγε τότε καλά τά μεγάλα του έμπορρα μάτια και χαμογελούσε που άκουε να του άνιστορώ τά μικράτα του.

«Μιά μέρα έφυγε κ' εκείνος. Ο πατέρας του βρήκε καλλίτερη κατάσταση στην πόλη και πήγε κ' έκατοίκησε εκεί πέρα, με τήν οικογένειά του, τή γυναίκα του, δυό κόρες και τό μικρό. Σαν ανέθηκε στ' άμάξι μαζί με τους άλλους (ήτανε τότε 13 χρονώ) για να φύγουνε, ήταν γλωμός σαν τό κερί, κ' έλεγα. «Γώρα θά τους παρατήση και θά γυρίση πίσω σ' έμένα.» Όταν ο άμαξάς χτύπησε τ' άλογά του, γύρισε και μ' εκύτταξε που στεκόμουνα στην πόρτα μοναχή, μ' ερώναζε άπελπισμένα δυό τρεις φορές, κατόπι ή μάνα του τον έμάλωσε κ' εκείνος κρύβοντας τό πρόσωπο με τά χέρια έκλαψε πικρά. Τόν άκουσα να κλαίη ως που ή άμαξα χάθηκε πίσω απ' τόν κατήφορο του βουνού. Κ' έτσι έμεινα από τότε έρημη σ' αυτή τή μοναξιά.

«Κάθε καλοκαίρι έρχουνταν να περάση δυό μήνες μαζί μου. Έφταναν έδω πέρα λιγνός με δίχως ύψες. Σαν του ρωτούσα τί είχε μ' έλεγε πως δεν τόν άγαπούσαν σπίτι του, αυτό μονάχα. Έδω ξανάβρισκε τήν πρωτινή του ζωή, άνεδοκατέβαινε στο σπίτι, τρχουδούσε, πότιζε τά λουλούδια, φρόντιζε τά δέντρα, με βοηθούσε στις δουλειές μου και κάποτε για να θυμάται, τόν καλό καιρό, έπαιρνε μέσα απ' τό σερτάρι μου ένα συναξάρι του θειού μου του παππά και μου διάβαζε κανένα τροπάρι, όπως όταν ήταν μικρός.

«Μιά Πασχαλιά, με τις πασχαλιές, όπως του τό λεγα, ήρτε κ' ή άνεψιά μου με τή μητέρα της να περάσουνε λίγες μέρες στο σπίτι μου.

Θά γυρνούσαν κατόπι πίσω στον τόπο τους. Εκείνη είχε γένη μια έμπορρη κόρη. Ο άέρας των βουνών όπου μεγάλωνε της είχε δώσει μια ζηλευτή υγεία, κ' ή έμμορριά της άνοιγε τώρα στα δεκάτρια της χρόνια σαν άπειραχτο τριαντάφυλλο που φοβάσαι να τ' άγγίξης, μήν τό μαράνης. — Από σύμπτωση τις μέρες εκείνες βρίσκουνταν κι ο μικρός σ' έμένα. Μετόν είχαν στείλη ν' αλλάξη τόν άέρα του γιατί είχαν άδυνατίση πολύ, είτε από τήν πολλή μελέτη είτε από τή ζωή της πόλης που τόν στεναχωρούσε πολύ, καθώς μ' έλεγε.

«Βέβαια όταν συναντήθηκαν δεν γνώρισαν ο ένας τόν άλλο είχαν περάση τόσα χρόνια που χωρίστηκαν. Ήταν όμως παιδιά ακόμα και τις τρεις μέ-

ρες που περάσανε μαζί έδω πέρα, τις περάσανε σαν παλαιοί φίλοι που ξαναβρίσκουνται ύστερα από πολύ καιρό. Τρχουδία, τρεχιά στον ήλιο τόν άπριλιάτικο, καντζαρώματα στα δέντρα. Μόνο που δεν κοιμώνταν πειά στο ίδιο κρεββατάκι, όπως όταν ήταν βρέφη στη δρεσερή καμτρούλα που μοσκοβόλιζε τ' άγιόκλημα. Και κάτι άλλο : όταν εκείνη ανέβαινε στα δέντρα πρόσεχε πολύ μήν ιής σηκώση ο άέρας τό φουστάνι, κ' είεινος όταν πηδούσε κάτω κατακόκκινη με τήν ποδιά φορτωμένη, δεν τήν άγκάλιαζε πειά να τή φιλήση όπως πρώτα. Ίσως κι αυτός όμως να μήν ήξερε γιατί δεν μπορούσε πειά να τήν άγκάλιαση.

«Ήρτε με τις πασχαλιές ! Σαν έφυγε, οι ώραιες μώρικες πασχαλιές του κήπου μοσκοβολούσαν ακόμα σ' όλη τους τή δροσιά. Τις είχε κάμη ένα μεγάλο άνθολόγο από πασχαλιές και της τόν έδωκε τήν ώρα που μάς άποχαιρετούσε με τή μητέρα της Θαρρώ που τόν βλέπω ακόμα. Άνέθηκε ψηλά σ ένα δέντρο για να άγναντέψη καλλίτερα τήν άμαξα που μάκραινε.

Τό γοργό άγέρι της άνοιξης άνέμιζε τά μακρυνά του μαλλιά, άνοιγώντας του τό μέτωπο, άσπρο και μεγάλο, όλο φως, εκεί άπάνου στην κορφή του δέντρου μέσ' τήν άντηλιά. Έσειε τό μαντήλι του, εκείνη του άποκρινόταν με τό δικό της ως που τ' άμάξι χάθηκε εκεί κάτω στο γύρισμα του δρόμου. Πάει !

« Κατέβηκεν απ' τό δέντρο κ' ήρτε σιμά μου χωρίς διάθεση.

«Θά γυρίση με τις πασχαλιές» του είπα γελώντας. Τά χείλη του τρέμαν νευρικά, προσπάθουσε να γελάση κ' εκείνος. Κατόπι, χωρίς κι αυτός να ξέρη γιατί, έκρυψε τό πρόσωπό του στον κόρφο μου κ' έκλαψε σιωπηλά.

VIII

«Από τότε ξαναβλέπονταν τώρα για πρώτη φορά, κι όμως εκείνος τήν έγνωρίσε. Η ζωγραφιά της θά είχε μείνη στην ψυχή του, μια ζωγραφιά που λαχταρούσε χωρίς να τό λέγη κανενός. Ποιός ξέρει : Άγαπούσε ξεχωριστά τις πασχαλιές, κι όταν άνοιγαν τόν Άπριλη του έστελνα συχνά κάτω στην πόλη όλόκληρα κλαδιά.

«Όταν εβράδυαζε, εκείνη θέλησε να φύγη κι όπως ήταν άργά και τό σπίτι της λίγο μακρυνά, εκείνος τή συνόδεψε. Άπ' τό κατώφλι τους καμάρωνα που μακρύναν ανάμεσα απ' τά δέντρα και τά λουλούδια σαν δυό ίσκιοι που χώνευαν σαν όνειρα μέσα στο φως που λιγοθυμούσε. Δεν ξέρω τί είπαν άναμε ταξύ τους ως που να τήν πάγη στο σπίτι της.

«Εκείνος άργησε λιγάκι να γυρίση κ' είπα θά τόν κρατήσαν εκεί κάτω. Συλλογιζόμουνα πόσο άλλαγμένος θά τους φάνηκε ύστερα από τόσα χρόνια που είχανε να τόν διούνε. Σε μιάν ώρα έγύρισε. Έγω είχα στρώση τό τραπέζι κάτω απ' ένα δέντρο και τόν καρτερούσα. Έφαγε λίγο δίχως όρεξη. Τρώγωντας μιλήσαμε για τήν άνεψιά μου, του ξήγησα γιατί γύρισεν ο πατέρας ιής πίσω,

πώς οι δουλιές του είχαν πάγη άσκήμα αυτά τὰ τελευταία χρόνια και πώς με τὰ λίγα μετρητά που του είχαν μείνει, αποφάσισε νὰ επιστρέψῃ γιὰ νὰ δουλέψῃ στὸν τόπο του.

— Δὲ θὰ φύγουμε πειά. Δὲν εἶνε ἔτσι; » με ρώτησε κάπως ἀνήσυχαι.

— Ὁχι, τοῦ ἀποκρίθηκα, ὁ πατέρας πούλησεν ὅλα τὰ κακαστατικά του ἐκεῖ κάτω.

« Καὶ εἶδα ἓνα χαμόγελο νὰ φέξῃ τὸ χλωμό του πρόσωπο. Κατόπι ἡ ὀμίλια γύρισε σ' ἄλλα πράγματα. Τώρα μ' ἄκουε ἀφηρημένα, γιὰτὶ ὁ νοῦς του ταξείδευεν ἄλλου.

« Τῆ νύχτα ξαφνίστηκα ἀπὸ κάποια θόρυβο. Μοῦ φάνηκε πὼς ἀνοῖξαν τὴν πόρτα πὸ ἐδῶναι στὸν κήπο. Πετάχτηκα ἔξω ἀπ' τὴν κάμαρά μου. Ἡ δικιά του ἦτανε στὸ πλάι. Εἶδα τὴν πόρτα του μισανοιχτή. Μπήκα μέσα. Δὲν ἦταν ἐκεῖ. Ἀνήσυχῃ ἔτρεξα στ' ἀνοικτὸ παράθυρο. Τὸ φεγγάρι ἔλαμπεν ὀλόγιομο στὸν οὐρανό. Κάποιος περπατοῦσε στὸν κήπο. Ἐκεῖ κάτω στὴν ἄσπρη πὸ βλέπει στὸ δρόμο, στοχάστηκα ἓναν ἴσκιο. Ἦταν ἐκεῖνος. Τὸ ἀψηλό του κορμὶ με τὸ γερό κεφάλι καὶ τὰ μακρὰ μαλλιά γράφουνταν καθάρια στὴν ἡσυχὴ καὶ ὀλόφωτη θαμπάδα τῆς νύχτας. Πότε περπατοῦσε, πότε στακόταν καὶ ἀκίνητοῦσε σὰν ἀγαλμα. Τὰ λουλοῦδια μοσκοβολοῦσαν κ' ἡ νύχτα ἀπλό-νουνταν γύρω ἔμμορφη σὰν ὄνειρο. — Δὲν τὸν ἐρώναξα, δὲν ἤθελα νὰ καταλάθῃ πὸ τὸν εἶδα. Γύρισα σιὸ κρεβάτι μου καὶ ἀναζητώντας τὴν αἰτία τῆς ἀγρύπνιας του θυμήθηκα ἄθελα τὴν καμαρούλα με τὸ μονάκριβο παράθυρο πὸ τὸ σκέπαζε τ' ἀγιόκλημα, κ' ἐκεῖ στὴ μέση τὸ κατάλευκο κρεβάτακι ὅπου κοιμῶνταν ἀγκαλισμένα τὰ δυὸ μικρά... «Αὐτοὶ θ' ἀγαπηθοῦνε μὲ μὲρα... » κ' οἱ τζιτζικες τραγουδοῦσαν μεθυσμένοι ἀπὸ ἥλιο... »

(Ἐχει συνέχεια)

ΠΡΩΤΕΣ ΠΕΝΙΕΣ

ΑΓΑΠΗ

Νεανικὲς καρδιὲς ἀγκυρᾶτε, ἀγαπάτε ἀγνά, ἀληθινά. Ἀφήστε τὴν καρδιά σας λεύτερη νὰ πάλλῃ γιὰ τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ αἶσθημα, πὸ θεοὶ καὶ βασιληᾶδες τὸ νοῶσανε.

Καὶ ἀγαπᾶτε με πίστη. Μὴ προμάζετε τίποτα. Τί ποῖο δυνατὸ τῆς ἀγάπης;

Ποῖος στὰ εἰκοσὶ του χρόνια δὲν ἀγάπησε; Ἀκόμα πρωιμότερα ξέρω ποῖος γεννιέται.

Ὅποια νέα καρδιά δὲν ἀγάπησε — φωνάζει ὁ Βιρφὼν — ἐκείνη ἡ ὑπαρξὶς εἶνε χυδαία καὶ πρόστυχη.

Κι ἀλήθεια. Νεανικὴ καρδιά, πὸ δὲν τρεμουλιάζει στὸν ἔρωτα, δὲν ζῆ με ὄνειρα, ἐκείνη ἐξάπαντος θὰ βολοδέρνεται με μὴδαμινὲς σκέψεις, θὰ περνᾶ σὲ κατώτερο περιβάλλον ὕλισμοῦ.

Καί ἔτσι θὰ νοιώσετε μέσα σας ἓνα κόσμο ὄμορφο, ἀγγελικὸ, οὐράνιο.

Ὁ ἔραστής ζῆ στὸν παράδεισο.

Φέρτε μου ὅλοι εἰς νέοι καὶ τίς νέες. Σεῖς μεγάλοι ἱεράρχαι τῆς ἀγάπης — Ὅμηρε, Πλάτων, Σωκράτη, — καὶ οἱ ἄλλοι ψάλται τῆς, θάλτε εὐλαδικὰ τὰ χέρια σας πάνω στὸ κεφάλι τους.

Καὶ σὺ, Ἰησοῦ Χριστέ, μεγάλε δημιουργέ τῆς ἀγάπης, τῆς ἀφθαστῆς, τῆς ἀγνῆς, εὐλόγησε τίς ἀμωμες καρδιὲς τους καὶ χύσε μέσα νὰ ποτισθοῦν τὰ σπλάγγα, ἔρωτα μεγάλο.

— Πόσο ἀγάπησες καὶ σὺ στὴν ζωὴν σου! μαζὺ καὶ τὴν γυναῖκα.

Λευτέρως ἀμαρτωλὴ ἀπὸ χέρια λιθοβολιστῶν. Καί' στὸ μεγάλο τῆς ἀμαρτήμα — ὦ! συγκατάβασις ἀγάπης — ἀπάντησες: Οὐδὲ ἐγὼ σὲ κατακρίνω. Μὴ ἀμαρτάνεις πλέον.

Σὰν εἰκοσι χρονῶ νέος, γεμάτος ἀγάπη, πὸ μονάχη βρίσκοντας τὴν ἀγαπημένη του τὴν σταματᾶ καὶ χιλια δυὸ λόγια τῆς ψιθυρίζει, ἔτσι καὶ σὺ, τὴν Σαμαρείτιδα, πὸ με ἀνασκαυμωμένα χέρια, με ἀβρὸ στηθάκι, με ὄμορφο ροδόχρωμο πρόσωπο τραβοῦσε κεῖ νερό, ὄρισε καὶ Σὺ — σὰν ἔρωτευμένος, ἔρωτευμένος τῆ θεϊκῆς ἀγάπης — τὴν πιάνεις καὶ γλυκομιλάς μαζὺ τῆς σὲ θέμα κόπεις λεύτερο.

Ἰδοὺ ἡ ἀγάπη σου, τὸ τρεμουλιασμὸ τῆς καρδιάς σου.

Καὶ σὰν τὴν ὥρα πούτραγες κάποτε, ἦρθε μὲ ἀμαρτωλὴ κ' ἐνύψε τὰ πόδια σου με μῆρο καὶ ὅλοι γύρω μουρμούριζαν γιὰ τὴν ἀναγάλλειά σου, στὸ φαύσιμο τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς τῆς σφουγγώντας σου τὰ πόδια, Σὺ τότε τοὺς καθσύχασες λέγωντας:

— Πλυτιάνει τίς ἀμαρτίες τῆς. «Γιατὶ ἀγάπησε πολὺ».

Καὶ γιὰ τὲς ἄλλες φιληνάδες Σου τί νὰ πῶ!; τὴ Μαρία Μαγδαληνὴ καὶ τὲς ἄλλες. Ὅμως ὅλα τούτα ξέρω πὼς εἶνε μὲ μιὰ ὑπέρτερη, θεϊκὴ ἀγάπη, Νεανικὲς καρδιές, ἀγαπάτε, ἀγαπάτε ἀγνά, ἀληθινά!

ΜΑΝΟΣ ΛΟΥΚΑΣ

ΠΑΛΗΑ - ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ

Καινούργιε χρόνε, πῶρχεσαι γελῶντας,
Μὲ παιδιακίαια χάρη κι ὠμορφιά,
Τι θὲ νὰ σπείρης, γύρω σου, περνῶντας;
Τι κ' ἔβρεις γιὰ τὴ δόλια μας καρδιά;

Καινούργιε χρόνε, πῶρχεσαι γελῶντας,
Σέρνωντας πίσω σου, κοπαδιαστά
Δῶρα πρωτόφαντα, τί λές; Περνῶντας
Θὰ μᾶς τὴν ξατανειώσης τὴν καρδιά;

Καινούργιε χρόνε, πῶρχεσαι γελῶντας
"Ὅ, τι κι ἂν φέρνεις, πέστ' ἀπ' τὴν ἀρχή...
— «Τι σοῦφεραν τὰδέλφια μου περνῶντας;

Ὀνειράτα σβυσμένα, δάκρυα, πλήξη, ...
Αὐτὰ ποὺ γιγαντεύουν τὴν ψυχὴ
Καὶ ποὺ θὰ πάφουν, σὰν τὸ μνῆμα σὲ σφαλίζη.»

Δεκέμβριος 1918.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ

ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΚΟΜ-ΟΜΠΟ

"Υστερ" ἀπὸ τὴν προσεχὴ τοῦ παραβανισθ.

Ἄργα — στὴ μέση ὁ γέροντας. — τὰ παραμόθια λέει.
Τ' ἀγέρι γιὰ ν' ἀφουγκραστῆ τὸ μάγεμα, κοπάζει.
Κ' ἡ κάψα τοὺς Ἄρᾶληδες ὑπνιάζει πάνω στὸ ἴσο
π' ἀκούσαν, σὰ λικνίστηκαν ἀπὸ γαρμπούζες δούλες.
Κι ἀκοῦν — τριγύρω μαζευτοὶ — μὲ τ' ἀσπρονιὰ σαρίκια
ποὺ λές τὰ λόγια τὸν μασᾶν οἱ φουντωτὲς καμῆλες.
Καὶ μόνο ἀντίλαλο σιγῆ, σταχιῆς οἱ πέτρες βγάνουν
τὴν γκρεμισμένην ἐκκλησιὰ τὰ ξαναζωντανέφουν.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΖΕΒΗΣ

ΧΡΟΝΙΚᾶ - ΜΑΡΤΗΣ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Ἔχουμε τὴν τιμὴ νὰ δεχόμεσθε κάθε Παρασκευὴ στὰ γραφεῖα μας τὸν καθηγητὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης Κύριον E. A. Barber, ποὺ ὑπηρετεῖ στὸν Ἀγγλικὸ στρατό. Ὁ Ἀγγλος ἐπιστήμονας, χωρὶς νὰ μᾶς θεωρήσῃ ἀνισόροπος, κακοήθεις, ἀνίερους, ἀντεθνικούς, προδότες ἢ Βουργάρους, ὅπως μᾶς ὀνομάζει ὁ τύπος μας κι ὅπως φυσικὰ μᾶς ἔμαθε ἢ κοινὴ μας γνώμη, ἤρθε στὰ γραφεῖα μας γιὰ ν' ἀγοράσῃ τὴ σειρὰ τῶν φύλλων μας, γιὰτὶ βρίσκει τὸν ἀγῶνα μας δίκαιο, γιὰτὶ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ νεώτερη Ἑλληνικὴ φιλολογία.

Μᾶς μίλησε — στὴ γλῶσσα μας — γιὰ τὸ ζήτημά μας, γιὰ τὸν Σολωμό, τὸν Βαλαωρίτη, τὸν Ψυχάρη, τὸν Παλαμᾶ, τὸν Πάλλη, τὸν Ἐφταλιώτη, τὸν Ξενόπουλο, τὸν Νιρβάνα, γιὰ τὸ βιβλίον «Γλῶσσα καὶ Ζωή» τοῦ συνεργάτημας Ἑλισαίου Γιαννίδη, μᾶς εἶπε πὼς ἡ Ἀγγλία κι ὅλη ἡ Ἑυρώπη, σκοπεύει νὰ ἰδρῶσῃ, μετὰ τὸν πόλεμον, ἔδρες τῆς νέας Ἑλληνικῆς φιλολογίας στὰ Πανεπιστήμιά της καὶ μᾶς ὑποσχέθηκε τὴ συνεργασία του στὸ «Λόγος». Κι ἀναφέρουμε τὴν ἐπίσκεψή του, ὅχι γιὰ νὰ τὸν κολακέψουμε οὔτε γιὰ νὰ κολακέψουμε τὸν ἑαυτὸ μας. Ἀναφέρουμε τὴν ἐπίσκεψή του, γιὰ νὰ δείξουμε στοὺς Κινέζους καθηγητὲς μας καὶ στὸν Μανταρινικὸν μας τύπον πὼς σκέπτονται οἱ ἀμερόληπτοι γιὰ τὸ γλωσσικὸν μας ζήτημα, πὼς σκέπτονται ἐκεῖνοι ποὺ θεώρησαν ἀπαραίτητη ἀνάγκη νὰ μελετήσουν ἕνα ζήτημα ἐπιστημονικὸν πρὶν νὰ μορφώσουν μιὰν ἰδέαν ποὺ νᾶχη κάποια σχέση μὲ τὴ ἀλήθειαν.

Γι' αὐτὸ, σ' ἐκείνους ποὺ ξεφωνίζον μεσα στὸ ἀξεδιάλυτον σκοτάδι τῆς ἀμάθειάς τους δὲ θὰ πάφουμε ν' ἀπαντοῦμε ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἀπαντοῦμε πάντα: *Graccum est, non legitur.*

Ὁ ΜΠΕΚΕΣ

I

Πέρασε ολόκληρος μήνας από τη στιγμή που ένας άγιος — ο άγιος Σερρών — δικαίωσε ακόμη μία φορά και με τρόπο ολως διόλου εξαιρετικό την παροιμία: Το ράσο δεν κάνει τον καλόγερο.

Η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία, από χριστιανική φαίνεται αγαθότητα, στούμπωσε ξανά τ' αὐτιά της, σφάληξε και πάλι τὰ μάτια της κι απόφυγε νὰ κάνει τὴν ἐξαγνιστικὴ χειρονομία πού θὰ τοῦ πετοῦσε τὰ ράσα καὶ πού θὰ ἔσωζε τὸ γόητρο ἐκείνων πού ἔχουν τὴ θρασύτητα, ὕστερ' ἀπὸ τέτοιε ἐγγληματικὴ ἀδιαφορία, νὰ ποδηγετοῦνε τὸ λαό μας. Μιά μέρα μάθαμε ἀπὸ μίαν ἐφημερίδα πὼς τὸ περίφημο Πατριαρχεῖο μας σκέπτεται νὰ συζητήσῃ ἂν πρέπει ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν ἀρνησιασμένο μας Ἅγιο τὴν ἐθνικὴ του ἀποστολή. Στὸ ἀναμεταξύ, ὁ Ἅγιος γένηκε ἀφαντος, οἱ ἐφημερίδες μας — μεγάλ' ἢ χῆμη τους — μας πληροφόρησαν πὼς ἔφυγε χωρὶς νὰ πάρῃ τὸ δῶρο πού τοῦ ετοίμαζε ἡ κοινότητά μας γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴν ἐξανθρωπιστικὴ του δράση, ὁ λαός μας, ὁ Μεγάλος αὐτὸς Βουβός, κούνησε θυμόσοφα τὸ κεφάλι του, κι ἄρχισε ὁ καυχῶς ποιὸς θὰ εἶναι ὁ ἅγιος μέσ' ἀπὸ τοὺς ἁγίους πού θ' ἀντικαταστήσῃ τὸν ἅγιο, στὴ χορταστικὴ θέση πού ἄγισε ὁ ἅγιος τόσα τόσα χρόνια. Καὶ τὸ ζήτημα τελείωσε.

Εκείνα πού δὲν τελείωτε ὅμως μέσθ' στὴ συνείδητή τοῦ κόσμου, ἐκείνα πού μνήσκει ἀνοίμητο μέσθ' στὸν ἐγκέφαλο κάθε χριστιανοῦ, γιὰ νὰ ξεσπῆσῃ καμμιά μέρα ποιὸς ξέρει σὲ τί φουρτὰνα ὀργῆς κ' ἐκδίκησης, εἶναι ἡ ἀκόλουθη τραγικὴ σειρά πού ἀρχίζει μὲ ἀπορίες γιὰ νὰ φτάσῃ σὲ ἀπορίες: Τί εἶδους ὑποκείμενα εἶναι μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς πού τοὺς φιλοῦμε τὸ χέρι, πού μας ὑπόσχονται τὴν ἠθικὴ ἀγαλλίαση σ' αὐτὴνα τὴ ζωὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ἀνάπαυση στὴν ἄλλη: — γιατί ὅταν μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς καταφεύγουν σὲ τούρκικους λουτροὺς γιὰ νὰ πλύνουν «τὸν ρύπον τῶν ἀμαρτημάτων τους», οἱ ἅγιοι δὲν τιμωροῦν τοὺς ἁγίους: — καὶ ποιὸς θὰ εἶναι ἐπὶ τέλους ἐκεῖνος πού θὰ τοῖς πετάξῃ σὰν κοῦτσουρα, ὄχι μόνο, γιατί εἶναι ἀχρηστοὶ, μὰ γιατί εἶναι κ' ἐπικίνδυνοι, ἔξω ἀπὸ τὴν «ἀμπελον, ἣν ἐρύτευσεν ἡ Δεξιὰ του».

Ὁ τύπος μας, ἂν εἶχαμε τύπο, ἔπρεπε νὰ στηλώσῃ στὰ χεῖλη του τὴν σάλπιγγα τῆς ἀποστολῆς του, νὰ φωτίσῃ τὸν κόσμο καὶ νὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν οἱ ἅγιοι πὼς πέρασαν πιά τὰ χρόνια τῆς ραγιαδοσύνης καὶ τῆς μπερμπαντιάς, πὼς εἶναι νι κύριοὶ ὑπόλογοι, κ' ὑπόλογοι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο θνητό, ἀπάναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Μὰς μίλησαν γιὰ κρίσιμες ἐθνικὲς περιστάσεις, γιὰ τὸν κίνδυνο πού θὰ διατρέξῃ τὸ Ἔθνος μας ἂν δείξουμε πὼς δὲν ἀνεχόμεθα τὴ βρωμιὰ, πὼς χτυποῦμε κατακέφαλα τὴ φουλότητα, μὰς εἶπαν πὼς οἱ Ἄγγλοι θὰ μὰς κάκιωναν ἂν δείχναμε πὼς ἔχουμε τὸ θάρρος ν' ἀνοίξουμε τίς πληγές μας στὸν ἥλιο γιὰ νὰ γιατρευτοῦν, καὶ

πὼς θὰ μὰς ἀγκαλιάζαν νὰ μὰς φιλήσουν ἂν μάθαιναν — ξέρω κ' ἐγώ: — πὼς τοὺς στέλνουμε ἀντιπρόσωπο τοῦ Ἔθνους μας ἕνα κουφάρι, σκισμένο ἀπ' ὅλες τίς σαπίλες τοῦ αἰῶνα μας. Κουήσαμε τὸ κεφάλι μπροστὰ στοὺς βχθυστόχαστους αὐτοὺς πολιτικοὺς, ἀπορασιασμένοι νὰ τοὺς ἀπκνήτουμε στὸ φύλλο μας μὲ μίαν ἱστορικὴ τοῦ ἔθνους μας σελίδα — ὄχι τόσο παλιὰ γιὰ νὰ τὴν ξεχάσουν τόσο γλήγορα τὰ βαθιὰ πολιτικὰ τους κεφάλια:

Μιά φορά κ' ἔναντι καιρὸ — ζούσατε ὅτοι μὲ διαβάσετε — στὴν Κρήτη τὴν ματοβαμμένη κατωρθώσαμε νὰ στείλουμε διοικητὴ τῆς κερῶνα τῆς ἐθνικῆς μας λατρείας, τὸν πρίγκηπα Γεώργιο. Οἱ ἐθνικὲς μας περιστάσεις εἶταν τότε πολὺ πὸ κρίσιμες ἀπ' ὅ,τι τις φανταζομακτε τώρα. Εἶμαρταν πολὺ πὸ μικροὶ ἀπὸ σήμερα, εἶμαρταν νικημένοι κι ὄχι νηκητές, δὲν εἶχαμε κλένα σύμμαχο, ἡ Εὐρώπη ολόκληρη καὶ πὸ πολὺ ἡ Ἀγγλία εἶταν ἐναντὶ στὰ ἐθνικὰ μας προγράμματα, στὰ κάπτρα τῆς Κρήτης, συμμάχισαν οἱ σημάδες τῆς προσεχτικῆς σὲ κάθε μας περαστράτημα, κ' ἔπρεπε νὰ δείξουμε τότε στὴν Εὐρώπη, περισσότερο περὰ ποτέ, πὼς ξέρουμε νὰ κυβερνήσουμε ἕναν τόπο, πὼς πατώντας στὴ δυστυχημένη ἐκείνη χώρα, δόξαμι: στὸ λαό τῆς τὴν ἡσυχία, τὴν ἀσφάλεια, τὴ διοργάνωση, τὴν ἰσότητα, τὴ φρονιμάδα. Βρέθηκε ὡστόσο ἕνας ἄνθρωπος, ἕνας ἄγνωστος ἀκόμη δικηγόρος, πού χωρὶς νὰ προσέξῃ καθόλου στὴν κρίσιμότητα τῶν περιστάσεων, ξεπέταξε τὸ ἐθνικὸ μας καράρι καὶ τὸ ἔστειλε νὰ κυβερνᾷ τὰ πάθη του, γιατί πείστηκε πὼς δὲν εἶταν ἱκανὸ νὰ κυβερνήσῃ ἕνα μεγάλόπρεπο λαό, γιατί κατάλαβε πὼς ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν μεγάλων κερδίζεται μόνο μὲ τιμιότητα καὶ μὲ παληκαριά. Τὸ Ἔθνος του τὸν γιουχάισε ολόκληρο, οἱ πολιτικοὶ μας τὸν εἶπαν τρελλό, ἐκεῖνος πού γράφει ἀπὸς τίς γραμμὲς εὐχήθηκε νὰ βρεθῇ τὸ χέρι πού θὰ τὸν σκότωνε. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ἐκεῖνος εἶχε ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή κερδισμένη τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς Εὐρώπης. Κ' ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτὴ πού κέρδισε τότε χωρὶς νὰ σκοτιστῇ, ὅπως τώρα εἴμαστε, ἀπὸ τὸ ἀκατάλληλο ἢ τὸ κρίσιμο τῆς ἐθνικῆς μας ἐκείνης στιγμῆς μὰς ἀνάγκασε σήμερα, μαζὶ μὲ τὴν ἀτομικὴ του ἀξία, νὰ τὸν λατρεύουμε σὰ Θεό.

Τὸ Πατριαρχεῖο μας, χωρὶς καθόλου νὰ βασανίσῃ τὰ πολύτιμα πολιτικὰ κύτταρα τοῦ ἐγκεφάλου του, μπορούσε τυφλὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα ἐ εἶνου, πού καὶ σήμερα ἀκόμη ἐξοκολοθεῖ νὰ ἐφραμύζῃ ἐκεῖ κάτω τὸ παληκαρίσιο πρόγραμμα τοῦ καθρητισμοῦ, κι ἀφοῦ μάλιστα δὲν πρόκειται νὰ διώξῃ ἕναν πρίγκηπα, ἀφοῦ πρόκειται μοιάχα ν' ἀπαλλάξῃ τὴν κοινωνία μας ἀπὸ ἕναν Ἅγιο — κ' ἔχουμε τότε πολλούς, ἀλλοίμονό μας! Ἐπρεπε παληκαρίσια νὰ πῆ στὸ λαό:

Μάλιστα, ὁ ἐν Χριστῷ αὐτὸς ἀδελφός μας εἶναι ἕνα καθαριμα. Μάλιστα, εἶμαρστε θεόκιοι γιὰ τὴ φουλότητά του ἔχουμε τίς μαρτυρίες τῶν χαμῆληδων πού τριγυρίζουν τοὺς ἀπόκεντρος λουτροὺς τῆς πόλης μας, ἔχουμε τίς μαρτυρίες τῶν γαιτρῶν πού θεραπεύσανε τὰ παιδιὰ, ὅσα πέσαν θύματα τῆς τερατωδίας του, ἔχουμε τίς μαρτυρίες τῶν βρεκίρηδων πού τὸν περνοῦσαν

στο Μπαλατά ή στο Σκούταρη, καλαμπουρίζοντας άναμεταξύ τους τὸ σκοπὸ τοῦ ταξιδιοῦ του, ἔχουμε τὶς μαρτυρίες τῶν Χριστιανῶν ποὺ τὸν ἀπάντησαν μεσάνυχτα στὸ Φατίχ. Εἶμασθε βέβαιοι καὶ τὸν καθιροῦμε. Οἱ λέξεις δὲ θὰ λείπανε γιὰ νὰ τὸν χαρακτηρίσῃ ὡς πρὲς, χωρὶς νὰ πέσῃ στὴν ἀναπόφευκτη χυδαίω ἡτα ποὺ παρασύρει ὄσους συνήθισαν νὰ λένε τὰ σύκκ σύκκ, τὴ σκάφη σκάφη καὶ τοὺς πηπάδες μας ἀγίους. Ἐχουμε μάλιστα κ' ἕνα νεολογισμό, τὴν ὁμοφυλοφιλία, ποὺ τὸν χρωστοῦμε ὁλόκληρο στὴν καθαρῶσεα κ' ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ ἢ καθαρῶσεα θὰ χρῆσιμευε γιὰ νὰ ξυπνήσῃ κάπως τὸ λαὸ μας. **Κι** ἂν ἀκόμη τὸ Πατριαρχεῖο δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ τόπος πάταγος, μπορούσε νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα «τῶν θυρῶν κεκλεισμένων», νὰ καθιρέσῃ τὸν Ἅγιο καὶ νὰ τὸ δηλώσῃ κατόπι σιὸ λαὸ μὲ δύο ἀόριστες λέξεις: **Καθιρέσαμε τὸν Ἅγιο Τάδε**, γιὰτὶ ἡ διαγωγή του δὲ συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς Ἐκκλησίας μας. Τόσο μόνο. **Θὰ** εἶσαν προτιμότερο αὐτό, παρὰ νὰ θελήσῃ νὰ πνίξῃ ἕνα ζήτημα ποὺ δὲν πνίγεται, γιὰτὶ τὸ ξέρουν ὅλοι, καὶ ποὺ δὲν πρέπει νὰ πνιγῇ, γιὰτὶ πνίγεται μαζὶ του κ' ἡ ὑπόστασις τοῦ κλήρου μέσα στὴ κοινωνικὴ μας συνείδησι.

Τὸ Πατριαρχεῖο δὲν τόκανε αὐτό, κι οὔτε θὰ τὸ κἀνῃ, εἶμασθε βέβαιοι. Ὅχι ἀπὸ χριστιανικὴ ἀγαθότητα. **Νὰ** μὴν ξεχνῶμε πῶς κι ὁ Χριστὸς ἀκόμη μετχειρίστηκε τὸ φραγγέλιο πάνω στὴ ράχη ἐκείνων ποὺ θέλησαν νὰ κἀνουν τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ οἶκον ἐμπορίου. Χωρὶς νὰ εἶναι Χριστοί, μπορούσαν οἱ πατριαρχικοὶ μας ἅγιοι νὰ μιμηθῶνε τὸν Χριστὸ γιὰ λογαριασμὸ ἑνὸς φαύλου ποὺ θέλησε νὰ κἀνῃ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ὄχι πιά οἶκον ἐμπορίου, μὰ κάτι πολὺ χειρότερο, ποὺ θέλησε νὰ τὸν κἀνῃ οἶκον ἀνοχῆς. Δὲν τόεαναν, οὔτε γιὰτὶ τὰ ἔθνηκά μας πράγματα παρνοῦνε δύσκολες στιγμῆς. Αὐτὰ εἶναι καρτουρισμοὶ ποὺ δὲν μπορούν νὰ γελάσουν ὄσους γωρίζουν τοὺς Ταρτούρους. Τὸ γιὰτὶ θὰ τὸ ποῦμε στὸ ἐρχόμενο φυλλάδιο. **Θὰ** ἐξετάσουμε γιὰτὶ οἱ ἅγιοι δὲν τιμωροῦνε τοὺς ἀγίους.

Ὁ ΜΠΕΚΕΣ

ΜΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ἐνας μαθητὴς — καλότυχος ὁ λαὸς ποὺ γεννᾷ τέτοια παιδιὰ — κατώρθωσε νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ χεῖρα τῶν δασκάλων μας ἐκεῖνο ποὺ πολεμᾷ νὰ πνίξῃ ἢ ἐπίσημη ἐκπαιδευσις μας, τὸ θάρρος τῆς γνώμης του, τὴν ἐλευθερία τοῦ ἐγὼ του. **Κ'** ἔκαμε τὸ ἀσυγχώρητο γιὰ τὴν στενοκεφαλιά καὶ τὴν ἀμάθειά μας ἀμάρτημα νὰ γράψῃ μὴν ἐκθεσις στὴ μητρικὴ του γλῶσσα. Τὴν ἄλλη μέρα, τὰ ξόανα τοῦ τύπου μας ἀνοίξαν βαριά τὰ πλαδαρά τους βλέφαρα, σῦρανε μέσα στὸν ἀέρα τὴν ξυλένικ τους χειρονομία γιὰ νὰ διώξουν τὸν ἐπιλάτη, καὶ ξανάπεσαν ἀκούνητα στὸν ὕπνο τῆς στασιμότητος. Ὁ Νεολόγος «παρ' ὀλίγον θὰ ὑπέθετε ὅτι πρόκειται περὶ διαγωνισμοῦ κακοφρονίας λέξεων», ὁ Ταχυδρόμος «ἐλέγχει τὸν καθηγητὴ ποὺ ἄκουσε τὴν ἐκθεσις χωρὶς ν' αὐτοκτονήσῃ ὡς ἔχοντα εἰς τὰς φλέβας του βουλγαρικὸν αἷμα, διότι παρομοίως εἰρήχους λέξεις μόνον ἢ βουλγαρικὴ ποίησις χρησιμοποιοῖ

στιχουργοῦσα τὰ ὄρακια ἐκεῖνα ἄσματά της, ἄτινά συνοδεύουσι τὰ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν διαφόρων πόλεων ἐκτελούμενα γυμνάσια τῶν ἀρκτων καὶ πιθήκων», τὸ «Ἀπ' Ὀλα», κάτι μουρμούρισε καὶ τὸ «Ἀπ' Ὀλα», κάτι μάθαμε πῶς εἶπε, γιὰτὶ πρὸ πολλοῦ δὲν τὸ διαβάζουμε.

Τὶς κακόφωνες αὐτὲς λέξεις ποὺ μόνον ἢ βουλγαρικὴ ποίησις χρησιμοποιοῖ μᾶς τὶς ἔγραψε εὐτυχῶς ὁ «Νεολόγος», κ' εἶναι οἱ ἀκόλουθες: **Βουίζω, σκούζω, ἀχνάρια, ἐκδίκησι, τῆς θάλασσας, ἱερὸσυλες βοές.**

Χωρὶς νὰ καταφύγουμε στὴν ποίησις ποὺ σπούδασι ὁ φίλος μας ὁ «Ταχυδρόμος» ἀπ' τοὺς ἀρκουδιέρηδες τῶν διαφόρων πόλεων, γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ ὄψος τῆς βλακειῆς του καὶ τὸ βῆθος τῆς ἀμάθειάς του, παίρνομε ἡμεῖς τοὺς ἐθνικότερους ποιητὰς τῆς Νέας Ἑλλάδας, τὸν Βαλαωρίτη ποὺ ἔγραψε τὸ μαρτυρολόγιον τῆς φυλῆς μας, τὸν Σολωμὸ ποὺ ἔγραψε — νὰ μὴν τὸ ξεχνῶμε! — τὸν ἔθνικόν μας ὕμνον, κι ἀντιγράφουμε:

Καὶ οἶν μ' ἐβρήκανε ὅλοι μὲ μιὰ,
Ἐξω ἀπ' τοῦ τάφου μου τὴν ἐρημίαν,
Γελῶντας, σκούζοντας, ἀγρία μὲ σέρονον
κ' ἐκεῖ ποὺ μοῦ εἶπανε μὲ συνεπαίρονον.

(Βαλαωρίτης — Θανάσις Βάγιας).

Κ' ἐν' ἀπὸ σᾶς, τὸ νιώτερο, ἄς ἀνεβῇ τὴ ράχη,
Ἄς πύσῃ τὸ τουφέκι μου, τ' ἄξο μου καρυσφύλλι,
Κι ἄς μοῦ τὸ ρίξῃ τρεῖς φορὲς καὶ τρεῖς φορὲς ἄς σκούξῃ
Ὁ Γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ Γέρο Δῆμος πάει.

(Βαλαωρίτης — Ὁ Δῆμος καὶ τὸ καρυσφύλλι του.)

Τ' ἄλογο! τ' ἄλογο! Ἀκοῦς πῶς σκούζουν.
(Βαλαωρίτης — ἡ Φυγῆ).

Ξύπνησε τώρα, σὲ ζητοῦν τοῦ ἤδη μου τ' ἀχνάρια.
(Βαλαωρίτης — Ὁ Βράχος καὶ τὸ κύμα).

Βράχε, μὲ λὲν ἐκδίκησι . . .
(Βαλαωρίτης — Ὁ Βράχος καὶ τὸ κύμα).

Καὶ τὸν ἀπὸ τῆς θάλασσας γιὰ τὰ παιδιὰ της παίρονω.
(Σολωμὸς — Ἡ Ἐδρυκόμη).

Φιὸς κατ' ἐμᾶς ἐβουήξε γριχτὰ τὸ: ποιὸς θὰ ζήσῃ.
(Σολωμὸς — Ὁ θάνατος τοῦ βοσκῶ).

Ἀποκρίνονται, καὶ ἡ μάχη
Ἐταὶ ἀρχίζει, ὁποῦ μακρὰ
Ἀπὸ ράχη ἐκεῖ σὲ ράχη
Ἄντιβούζει φοβερά.

(Σολωμὸς — Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν).

Βλασφημᾶει, σκούζει, μουγκρίζει

Κάθε λάουγγας ἐχθροῦ,

Καὶ τὸ θεῦμα γοργαρίζει

Ταῖς βλασφημίαις τοῦ θυμοῦ.

(Σολωμός. — Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν).

Ἔτσι ν' ἀκούει νὰ βουίξει

Τὸν βαθὺν ὠκεανό,

Καὶ στὸ κῆμα του νὰ πνίξει

Κάθε ἀπέριμα Ἀγαρηνό.

(Σολωμός — Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.)

Καὶ τίς ἀτίμους βοᾷ: τίς πολυγαρημένους.

(Σολωμός — Ἐλεύθεροι: Πολιορκημένοι.)

Περιττὸ νὰ ἐξαιολογήσουμε. Τὰ σχόλια μᾶς φκίνουνται κι αὐτὰ περιττά. Πτωχὸν ἔθνος! λέει ὁ «Ταχυδρόμος». Πτωχὸν ἔθνος πού περιμένεις νὰ μορφωθῆς γιὰ νὰ προκόψῃς ἀπὸ ἀνθρώπους πού δὲν ἔχουν εἶδησι ἀπὸ τὴν ποίησή σου σὲ βαθμὸ πού νὰ τὴ συγκέθουν μὲ τὴ βουλγάρικη. Πτωχὸν ἔθνος πού περιμένεις νὰ τονώσῃς τὸ ἐθνικὸ φρόνημά σου ἀπὸ ἀνθρώπους πού δὲν ξέρουνε τὸν Βκλαωρίτη, πού δὲ διάβασαν οὔτε τὸν Ἐθνικὸ τους Ὕμνο! Πτωχὸν ἔθνος, πού λατρεύεις ἀκόμη ποιητὲς κκκάρωνους καὶ Βουλγάρους, σὺν τὸν Σολωμό καὶ τὸν Βκλαωρίτη ἐνῶ ἔχῃς στὴν Πόλη δικαίαια Ἑλληνικότητος καὶ σοφίας σὺν τὸν «Νεολόγο», τὸν «Ταχυδρόμο καὶ τὸ «Ἀπ' Ὀλα» Πτωχὸν ἔθνος!

Ὁ ΜΠΕΚΕΣ

Ἡ ΠΟΛΗ ΜΑΣ

φιλοξενεὶ τὴν Κυβέλη. Ὅσοι ἀπὸ μαῦρα χρόνια φρίκης καὶ πεζότητος ἦρθε σὺν πρῶτο χειλιδόνι τῆς ἀνοιξῆς φευγάτο ἀπὸ τὴ μετώπη τοῦ Παρθενῶνα, γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὴν πνιχτικὴ μὲς ἀτμόσφαιρα μὲ τὴ λαλιά της. Πάνω στὸ φωτεινὸ σκνίδωμα πού μολύθηκε ἀπὸ τὸ βάρβαρο πέρασμα τῶν Βοιωτῶν τῆς Τέχνης, θὰ στήσῃ πάλι τὸν Βωμό τοῦ Ὁραίου καὶ τοῦ Καλοῦ. Καὶ στή μυσταγωγία της, θὰ ξυπνήσουν πάλι οἱ εὐγενικοὶ ἐκεῖνοι παλμοί, πού κρύφτηκαν σὺν φοβισμένοι ἀπὸ τὴ βρειά καταιγίδα, πού ἔζωνε κατὰμαυρὴ τὸν ὄριζόντά μας. Ἡ πόλη μας φιλοξενεὶ τὴν Κυβέλη. Ἄνω σχῶμεν ἄς καρδιάς!

Ο. Μ

ΘΕΙΟ ΚΥΡΗΓΜΑ

Μ' ὄλωις διόλου ἐξαιρετικὴ εὐχαρίστηση, σημειώνουμε τὸ κήρυγμα τοῦ κ. Πελεκάνου, ἀπόφοιτου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, στὸν ἅγιον Γεώργιον τοῦ Γα-

λατῶν, τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Σὲ γλῶσσα ζωντανή, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ σάπιες λέξεις καὶ φράσεις μουχλιασμένες, διηγήθηκε μ' ἀριστοτεχνικὴ συντομία τὰ δεινοπαθήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τοῦ θριάμβου του καὶ τὰ ἐσχέτισε μὲ χαριτωμένη ἐθνοθηρησκευτικὴ ἀντίληψη μὲ τὰ μαρτύρια καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Φύλης μας.

Ἡ εὐκρίνεια τοῦ ρήτορα ἦταν πλούσια χυμένη σὲ κάθε του νόημα, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός του ἔκρινε τὸ δακρυμένο ἀκροατήριον νὰ ξεσπάσῃ σὲ χειροκροτήματα.

Πόσο λίγο ἔχομε γνωρίσει τὴν εὐκρίνειαν τοῦ ἁμῶνα! Συνηθίσαμε ν' ἀκούμε σκέψεις πού μᾶς ἐκρίνουν ἀσυγκίνητους, — γιὰτὶ ἐκεῖνοι πού τις ἐκφράζουμε λίγο τις πιστεύουν, — καὶ νὰ χορταίνουμε μὲ λόγια, πού δὲ γεννοῦν μέσα μας οὔτε εἰκόνας, οὔτε παλμούς.

Νὰ ἐλπίζουμε ἄρχαι, πὼς στὴ νέῃ περίδῳ τῆς κοινωνικῆς μὲς ζωῆς, τὸ θρησκευτικὸ κήρυγμα θὰ πάρῃ τὴ μορφή πού τοῦ πρέπει γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἀληθινὸ σκοπὸν του.

I. X.

ἈΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Βουρλά, Δεκέμβριος 21, 1918.

Καλοὶ μου Κύριοι,

Ἐπιτρέψατε μὲ τὴν εὐγενικὴ καλωσύνη σας σ' ἓνα νέο ἄσημο καὶ μηδαμινὸ νὰ σφίξῃ ἀπὸ μακρὰ μὲ ὄλη του τὴν καρδιά τὸ χέρι σας, νὰ σᾶς συγχαρῆ μὲ ὄλη του τὴ ζεστασὰ γιὰ τὸ μεγάλο καὶ ὡμορφο ἔργο πού ἀρχίσατε, νὰ σᾶς εὐχηθῆ μὲ ὄλη του τὴν εὐκρίνειαν τὴν ἐπιτυχία πού ὀνειρεύεσθε, τὸν τελειωτικὸ θρίαμβον στὶς ἀξιοσπαίνευτες προσπάθειές σας.

Ἄν καὶ βρισκομαι ἀρκετὰ μακρὰ ἀπ' τὴ ζακουμένη Πόλιν σας, μὲ τὸ ν' ἀναγνωρίζω ὅμως ὅπω, καὶ ὅλοι μας πὼς εἶναι τὸ Κέντρο τοῦ Ἑθνοῦς μας καὶ νὰ περιμένω ἀπ' αὐτοῦ τὴ γερὰ καὶ ὑπέροχον ἐκείνη χειρονομία πού θὰ γκρέμιζε καὶ θὰ ἐξαράνιζε κάθε παλιό, μούχλιο, σαφακοφαγωμένο καὶ ἄσημο γιὰ νὰ θεμελιώτῃ ἐπάνω τὸ ὑπέροχον κτίριον τῆς καινούργιας ζωῆς παρακολουθοῦσα μὲ τὸ πιὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ἔσο μποροῦσα, πρὸ πάντων τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, ὄλη τὴν πνευματικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ζωὴ σας καὶ κίνησιν. Καὶ ὅσο καὶ ἂν ἐδῶσα νὰ βασιλεύῃ γιὰ κάμποσον καιρὸ ὁ σχολαστικισμὸς καὶ ἡ ὑπιθροδρόμησι, διέκρινα ὅμως κάπου καὶ κάπου τὰ λίγα καὶ ἀρχαῖα φωτεινὰ ἐκεῖνα σημάδια πού μ' ἔκαμαν νὰ σχηματίσω τὴν πεποίθησιν πὼς ἡ πολιτεία σας εἶναι ἓνα χωράφι γόνιμον καὶ εὐφορον πού χέρσο καὶ ἀκαλλιέργητον καθὼς ἔμεινε, γέμισε ἀπὸ ἄσημα ἀγκάθια καὶ τρίβολους γιὰτὶ τὰ δυνατὰ ἐκεῖνα καὶ ἱκανὰ χέρια πού θὰ μπορούσαν νὰ τὸ κάμουν περιβόλι μαγευτικὸ ἦσαν δεμένα. Γι' αὐτὸ νοιώθω σήμερον χαρὰ ἀνείπωτη πού ὀλέπω πὼς τὰ γερὰ αὐτὰ καὶ δυνατὰ χέρια ἀρχίνησαν πιά, μὲ τῶν δεσμῶν τῶν τὸ σπάσιμον, τοῦ μεγάλου χωραφιοῦ τὸ δούλεμα, καθαρίζοντας καὶ ξε-

ριζώνοντας από τή μιὰ ἀγκάθια καί τρίβλους καί σπέρνοντας από τήν ἄλλη τοὺς σπόρους πού θά φυτρώσουνε τὰ μεγάλα δένδρα καί τὰ λουλούδια τὰ ὠμορφα.

Καί ὅσο μικρός καί ἄσημος καί μηδαμινός καί ἂν εἶμαι, βλέποντας τίς προσπάθειές σας τίς ἀξιοεπαίνευτες, τὸ θεῖο πόθο σας γιὰ δράση καὶ ὠφέλεια, αισθάνομαι στήν καρδιά μου νὰ γιγαντώνεται ὅλος ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐνθουσιασμός πού φωλιάζει στίς φλέβες κάθε νέου τῆς μεγαλουργοῦ φυλῆς μας.

Κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς Ἰδέας πού τολμηροὶ ὁδηγήτορες καί σηματοφόροι σηκώσατε, θά συμαζευτῆ ἡ νεολαία ἐκεῖνη τοῦ Ἔθνους μας πού τὴν ἐμπνέουν τὰ ὠραῖα ἰδανικά, οἱ ὑπέροχοι πόθοι. Καί ὅλοι μαζί, μὲ ἀρχηγούς ἐσᾶς τοὺς σοφοὺς, τοὺς δυνατοὺς καί τοὺς μεγάλους τραγουδῶντες, θά ξεκινήσουμε γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ἀλήθειας, τῆς Λευτερίας, τῆς Προόδου.

Ἐργασθῆτε, φωτίσατε, διδάξετε, καλοὶ μου κύριοι, καί νὰ εἶστε βέβαιοι πὼς θά κερδίσατε τὴ θερμότερη εὐγνωμοσύνη, τὴν εὐκρινέστερη ἀγάπη, τὸ μεγαλύτερο σεβασμὸ ἀπὸ μέρος τῆς Νεολαίας μας πού λαχταρᾷ γιὰ τὸ Καλὸ καί τὸ Ὄμορφο.

Μὲ μεγάλο σεβασμὸ καί ἐκτίμηση,
ΝΙΚΟΣ ΜΗΛΙΑΡΗΣ

— Σᾶ, εὐχαριστοῦμε Ὅταν εἶναι κανεὶς γινός, καί νοιάθῃ μέσα του νὰ ὑψώνεται ἡ θρησκεία τοῦ ἑλληθιν. ὁ καί τοῦ Ὁραίου δέν εἶναι μικρός, μηδαμινός ἢ ἄσημος. Εἶναι μιὰ δύναμη πού σημαίνει καί πού σημαίνει μάλιστα πολὺ γιὰ ἕν. λαὸ πού δέν ἐννοίωσσε ἀκόμη τὴν ὑγεία σὲ κάθε ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς του. Μὲ τέτοια πεποίθησι νὰ ἀντιμετωπίζετε τὸν ἑαυτὸ σας

ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ

Στὴ σελίδα 167, ὁ στίχος : **Διὰ τὰ τοῦ γοῦ τ' ἀφ' ἑνί :**, πρέπει νὰ διαβασθῆ: **Διὰ τὰ τοῦ ἀφ' ἑνί γοῦ.**

Στὴ σελίδα 169, στὴν 29ῃ σειρά, ἀντὶ : **Γερά βαθεῖς ρυτίδες πού ἡ καθεμίά του,** διαβάζε : **Γερά βαθεῖς ρυτίδες πού ἡ καθεμίά τους.**

Στὴ σελίδα 170, στὴ 12ῃ σειρά, ἀντὶ : **βασιεῖα τὸ ἀκανόνιστό της σχῆμα** διαβάζε : **βασιεῖα σὲ ἀκανόνιστό της σχῆμα.**

Στὴν 171ῃ σελίδι, στὴν 38ῃ σειρά, ἀντὶ : **ἀμυρίλα,** διαβάζε **μαυρίλα.**